

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Jana Bartošová

2010

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

Bakalářská práce

Dějiny dominikánského kláštera v Nymburce

Autor: Jana Bartošová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Rok: 2010

Prohlášení o samostatném zpracování bakalářské práce:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou zpracovala samostatně a všechny použité prameny a literaturu cituji v poznámkovém aparátu.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Doc. PhDr. Janovi Županičovi, Ph.D. za ochotu, s kterou se ujal vedení této bakalářské práce, Mgr. Dušanovi Foltýnovi za cenné rady z oblasti monasteriologie, bývalé ředitelce Státního okresního archivu Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem Ing. Blance Řehákové za dlouholetou podporu mé badatelské činnosti a PaedDr. Marii Kořínkové za to, že mě přivedla ke studiu historie.

OBSAH:

Úvod.....	5
1. Literatura k dějinám kláštera dominikánů v Nymburce.....	7
2. Nejstarší dějiny dominikánského kláštera v Nymburce.....	14
3. Obnovený klášter.....	19
4. Osudy klášterních budov po zrušení konventu.....	31
Závěr.....	46
Použitá literatura.....	48
Anotace v českém jazyce.....	54
Annotation in English.....	55
Seznam příloh.....	56

Úvod

Přijedete-li do Nymburka a zeptáte-li se místních obyvatel na místní klášter, tak Vám většina z nich odpoví, že o něm nikdy v životě neslyšela. Když budete mít štěstí, tak se možná od některého občana dozvíte, že zde opravdu klášter stával na místě dnešní základní školy v Tyršově ulici. Ale museli byste mít mimořádné štěstí, abyste narazili na někoho, kdo by Vám byl schopný o tomto klášteře říci něco víc.

Myslím si, že je velká škoda, že město Nymburk a místní vzdělávací zařízení nevěnují tomuto tématu více pozornosti. Nymburský klášter vznikl současně se samotným městem a byl v různých podobách součástí jeho historie až do konce 19. století. Nyní se ovšem zdá, jako by toto dlouhé soužití bylo představiteli a obyvateli Nymburka téměř zapomenuto.

I pro mne byly dějiny nymburského kláštera po dlouhou dobu něčím nedůležitým a nezajímavým. Až na vysoké škole jsem si díky předmětu Regionální historie uvědomila, že i studium takto „nevýznamných“ institucí si zaslouží pozornost.

Celý svůj život bydlím v Nymburce a vždy jsem byla hrdá na jeho významnou roli v českých dějinách. Proto volba tématu z historie Nymburka byla pro moji bakalářskou práci jednoznačná. O historii města, jeho hradbách i podzemních chodbách toho bylo napsáno už mnoho. Ovšem dějiny místního kláštera nebyly doposud nikde samostatně zpracované. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla svoji bakalářskou práci věnovat právě *Dějínám dominikánského kláštera v Nymburce*.

Při hledání podkladů pro tuto práci jsem nejvíce spolupracovala se zaměstnanci Státního okresního archivu Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, panem Michalem Hrbáčkem z Odboru správy a rozvoje městského majetku Městského úřadu Nymburk a zaměstnanci Státního ústředního archivu. U těchto lidí jsem se vždy setkala s velikou ochotou, vstřícností a porozuměním.

Informace jsem čerpala z edic *Codex iuris municipalis*, *Fontes rerum Bohemicarum*, *Libri erectionum*, *Monumenta Vaticana* a *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*, dále z fondů Státního ústředního archivu, Státního okresního archivu Nymburk a Vlastivědného muzea v Nymburce. Dále jsem prostudovala odbornou literaturu, která se daného tématu týká.

Všechny tyto materiály byly napsány v českém, latinském nebo německém jazyce. Prameny psané v latinském jazyce jsem z velké části překládala sama. Překlady německých děl a některých latinských pramenů jsem většinou převzala od Petra Macka a Pavla Zahradníka ¹.

Mým cílem je vytvořit práci, která se bude věnovat výhradně dějinám dominikánského kláštera v Nymburce. Doufám, že moje práce poslouží k rozšíření povědomí místních obyvatel o zdejším klášteře a možná i k získání sponzorských darů, které by umožnily zrealizovat již vytvořený projekt na rekonstrukci a další využití kaple sv. Jana Nepomuckého, jediného pozůstatku bývalého kláštera.

---

¹ Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

1. Literatura k dějinám kláštera dominikánů v Nymburce

O dějinách kláštera dominikánů u kostela Panny Marie Růžencové v Nymburce nebylo dosud napsáno žádné samostatné dílo. Mimo pramenů se tak o nich dovídáme jen z prací týkajících se dějin Nymburka nebo dějin dominikánského řádu vůbec. V této kapitole bych se ráda zmínila o několika odborných pracích týkajících se tohoto tématu, které byly u nás vydány za posledních 150 let.

První autor, který se ve své práci ² z roku 1846 dotýká dějin nymburského kláštera, je Jan Dlabač. Ten klade vznik kláštera až do roku 1297, tedy až do doby vlády českého krále Václava II. (1271 – 1305). Dále zde Dlabač píše, že v předhusitské době žilo v místním klášteře přes čtyřicet řeholníků. Ovšem k této informaci neuvádí zdroj.

O novodobých dějinách nymburského kláštera podává Dlabač již věrohodné zprávy. Dlabač cituje barokního historiografa Jiřího Crugeria, který v roce 1669 podal zprávu ³ o stavu nymburského kláštera. Dále popisuje vpád Prusů do Nymburka v roce 1757, zrušení kláštera a osudy klášterních budov v 19. století.

Další práce, která má základní význam pro studium dějin nymburského kláštera ve středověku, je článek z roku 1859 od českého spisovatele Karla Vladislava Zapa (1812 – 1871) ⁴. Zap se zde zabývá datací založení města Nymburka a tím také i samotného kláštera. Zdá se, že v roce 1276 uložil král Přemysl Otakar II. (1233 – 1278) jakémusi lokátorovi Kunrátovi, aby vyměřil a zřídil město, které má být posléze osazeno nizozemskými dolnorýnskými kolonisty. Ti město pojmenovali Neumburg neboli Nový Hrad.

Zap se stejně jako Dlabač přiklání k tomu, že s největší pravděpodobností bylo založení Nymburka dokončeno až za vlády Václava II. (1271 – 1305), protože při pozdějším potvrzení městských privilegií jsou připomenuta pouze privilegia udělená Václavem II. I další listiny vztahující se k nově založenému městu pocházejí z konce 80. a začátku 90. let 13. století, tedy až za jeho vlády. Dále Zap

---

² Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846

³ Georgius CRUGERIUS, *Sacri pulveres mensis Aprilis*, Praha 1669, s. 125

⁴ Karel Vladislav ZAP, *Nymburk, královské město nad Labem*, in: Památky archeologické a místopisné III., 1859, s. 340-360

od Dlabače přebral prameny nepodložený údaj o čtyřiceti místních řeholnicích.

Z obou předcházejících autorů čerpá František Hrnčář ve svých dějinách Nymburka z roku 1894⁵. Tato práce se stala podkladem pro dějiny Františka Kulhána, o kterých se zmíním nyní.

V roce 1911 vydal František Kulhánek *Dějiny královského města Nymburka*⁶. Toto dílo bylo velmi dlouho oblíbené a odvolávali se na něj mnozí autoři píšící o dějinách Nymburka. Já jsem zkoumala pouze ty části, které se týkají dějin dominikánského kláštera.

Velkým problémem tohoto díla je, že autor u klíčových informací neuvádí pramen. Je proto velmi těžké ověřit pravdivost těchto údajů. K dějinám středověkého kláštera Kulhánek mylně uvádí, že byl vydrancován v roce 1424. Je to datum zcela nepravdivé a nesmyslné. A je to také jedna z informací, u kterých autor neuvádí pramen. A právě tato informace se objevuje i u dalších autorů⁷.

Dalším zcela zásadním článkem jsou *Dějiny královského města Nymburka*⁸ od Josefa Vítězslava Šimáka (1870 – 1941) z roku 1918. V tomto článku provedl Šimák skvělou analýzu nejstarší nymburské listiny z roku 1257 od Přemysla Otakara II., která je zároveň nejstarší zmínkou o dominikánech v Nymburce. Upozornil na mnohé nesrovnalosti v této listině a došel k závěru, že se jedná o listinu formulářovou, jejíž vznik kladl do období mezi 25.11.1274 až 21.11.1276.

Dějiny nymburského kláštera se zabýval také místní badatel Emil Zimmler. Ten o svých poznatcích psal do regionálních Občanských listů v letech 1939 a 1940.⁹

Jako velmi přínosný a zajímavý pokládám článek Františka Forsta *Knihovna kláštera dominikánů v Nymburce*¹⁰ z roku 1975. Vůbec poprvé se zde setkáváme s problematikou nymburské klášterní knihovny. Do této doby jsem o ní nikde

---

⁵ František HRNČÁŘ, *Královské město Nymburk nad Labem: Obraz minulosti i přítomnosti*, Nymburk 1894

⁶ František KULHÁNEK, *Dějiny královského města Nymburka*, 1911

⁷ Tato informace se objevuje v *Encyklopedii českých klášterů*, 1997, s. 396 v hesle *Nymburk* od Pavla Vlčka nebo *Uměleckých památkách Čech K/O*, díl II., s. 515

⁸ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dějiny královského města Nymburka*, in: *Český časopis historický* 24, 1918, s. 286-300

⁹ Emil ZIMMLER, *Kdo stavěl dominikánský klášter v Nymburce?*, in: *Občanské listy* 52, 1939-1940, č. 34

¹⁰ František FORST, *Knihovna kláštera dominikánů v Nymburce*, in: *Knihovna - vědecko teoretický sborník*, svazek 9, Praha 1975, s. 317-334

nenášla žádnou zmínku. Toto velmi zajímavé téma by si zasloužilo další bádání, jehož další cesty sám autor v článku naznačil. František Forst v článku vylíčil možné osudy knih a archivu ze zrušeného nymburského kláštera.

Jen okrajově se o středověkých dějinách nymburského kláštera zmiňuje Karel Dolista ve svém článku z roku 1976 ¹¹. Dějiny kláštera ostatně nebyly hlavním těžištěm jeho zájmu. V této své práci vychází z *Libri erectionum*, článku Karla Vladislava Zapa a Vítězslava Šimáka.

O nepřesnostech v *Uměleckých památkách Čech* ¹² jsem se už několikrát zmínila. Jedná se o rok 1424 v souvislosti se zničením nymburského kláštera husity a poté o prameny nedoloženém datu 1742 v souvislosti s barokní přestavbou kostela

Nepřesnosti o dějinách nymburského kláštera se objevují také v *Encyklopedii českých klášterů* ¹³. Jednak je to už mnohokrát od Františka Kulhánka převzaté mylné datum 1424. Dále základní kámen k novému konventu nebyl položen 2.6.1667 ale 2.7.1667. V tomto případě se jedná s největší pravděpodobností o autorův překlep. Dále nymburská komunita nebyla zrušena v roce 1785. Ve skutečnosti byl až v roce 1786 vydán desetiletý zákaz přijímání noviců a klášter byl zrušen 16.6.1789. Je nesporné, že se v dominikánském klášteře nenacházely fresky zobrazující sv. Františka, ale sv. Dominika. Fotografie fresky sv. Dominika z nymburského kláštera je možné vidět v *Nymbursku* ¹⁴.

V roce 1997 byl v Nymburce proveden Vladislavem Razímem a Pavlem Zahradníkem stavebně historický průzkum městského opevnění ¹⁵. Jejich práce se přísně drží pramenů, a proto ji pokládám za velmi kvalitní a objektivní. A to i přes to, že nebylo využito úplně všech dostupných pramenů (např. *Libri erectionum*).

Pavel Zahradník se dějinám dominikánského kláštera v Nymburce věnoval již předcházejícího roku, kdy ve spolupráci s Petrem Mackem vznikl stavebně historický průzkum kaple sv. Jana Nepomuckého ¹⁶.

---

¹¹ Karel DOLISTA, *Předhusitský Nymburk a jeho nejstarší kniha městského soudu*, in: Sborník archivních prací 1, ročník XXVI., Orbis, Praha 1976, s. 139-201

¹² Umělecké památky Čech K/O, díl II., s.515

¹³ P.VLČEK, P.SOMMER, D.FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 396 - 397

¹⁴ *Nymbursko*, Nymburk 1912, s.490

¹⁵ Vladislav RAZÍM, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – městské opevnění – stavebně historický průzkum*, Praha 1997

¹⁶ Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

Oba autoři se k dějinám kláštera vrátili ještě jednou v roce 2001¹⁷. Tyto dvě jejich práce jsou mnohem bohatší na prameny i literaturu nežli dílo Vladislava Razíma. Autoři čerpají také ze Zapa, Šimáka, Sedláčka¹⁸ a dějin divadelního spolku „Hálek“¹⁹. Přestože čerpají i z Kulhána a *Encyklopedie českých klášterů*, nepřejímají od nich mylné informace, o kterých jsem se zmiňovala.

Nejnovější prací k dějinám nymburského kláštera jsou *Dominikáni v Nymburku*²⁰ od Ivana Hlaváčka z roku 2005. Tento pětistránkový příspěvek přináší zásadní objev v problematice místní středověké klášterní knihovny.

Ivan Hlaváček jako první z výše zmíněných autorů pracuje s kodexem mnichovské Bavorské státní knihovny²¹, který pochází z fondu knihovny benediktinského kláštera ve Weihenstephan u Landshutu (asi 65 kilometrů severovýchodně od Mnichova). Ten má svůj původ právě v nymburské knihovně dominikánů.

Tento kodex obsahuje 209 folií pergamenu, které pocházejí z přelomu 13. a 14. století. Na foliu 2r se nachází soupis dvaceti sedmi knih z této doby. Seznam je nadepsán: *Volumina conventus Numburgensis sunt XXVII, ut patet in reystro*²². Podle Ivana Hlaváčka se jedná po vyšebrodském soupisu o druhý nejstarší seznam knih na našem území.

Na foliu 9v se nachází patnáct analistických záznamů z druhé poloviny 14. století, díky kterým se můžeme domnívat, že tento rukopis byl v majetku nymburského kláštera až do doby husitské.

Dějinám nymburského kláštera se nemohli nevyhnout ani historiografové, kteří se zabývali dějinami dominikánského řádu u nás.

První zájem o řád dominikánů u nás ve 20. století nastává ještě za Rakouska-Uherska, kdy kolem roku 1916 vyšlo několik prací od Mansveta Jakubičky²³

---

¹⁷ Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Dominikánský klášter v Nymburku*, in: *Historická inspirace – Sborník k počtě Dobroslava Líbala*, Jalma, Praha 2001, s. 245-259

¹⁸ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého* 12, Praha 1900, s. 5-6

¹⁹ *Dějiny ochotnického divadla a divadelního spolku „Hálek“ v královském městě Nymburce*, Nymburk 1910, s. 14-16

²⁰ Ivan HLAVÁČEK, *Dominikáni v Nymburku*, in: *Knihy a knihovny v českém středověku*, Karolinum, Praha 2005, s. 130-135

²¹ sign. clm 21 547

²² překlad z latiny zní: *Rejstřík obsahující 27 knih nymburského konventu*

²³ Mansvet JAKUBIČKA, *Příchod a počátky řádu dominikánů v našich vlastech*, in: SHK 17, 1916, s. 210-216

v češtině a od Wilhelma Schlössingera *Geschichte der böhmischen Dominikaner Ordensprovincz*²⁴ v němčině. Jednalo se o práce sepsané u příležitosti sedmistého výročí založení řádu. Tehdy chtěl řád vydat velké dějiny dominikánů v nás. Tento plán ale znemožnila první světová válka. Styky s cizinou, kde se nachází mnoho významných materiálů k tomuto tématu, byly velmi obtížné. Proto se tento velkolepý projekt neuskutečnil.

Po vzniku Československa se na dominikány na dlouho zapomnělo, alespoň co se týče vydávané literatury. Další knihy se objevují až ve třicátých letech. Měl o ně hlavní zásluhu dominikán pater Augustin Alois Neumann²⁵ a částečně i Vladimír Denkstein²⁶, který klášterech v Nymburce, Jihlavě a Českých Budějovicích ukazuje vliv rané gotiky na středověkou dominikánskou architekturu.

Od 40. let 20. století vychází několik děl významného dominikánského historiografa Vladimíra Koudelky²⁷. V roce 1956 vychází jeho stěžejní dílo pro studium dominikánů u nás *Zur Geschichte der böhmischen Dominikanerprovincz im Mittelalter*. Založení nymburského kláštera zde klade do roku 1257 a za datum jeho zničení husity udává den 22.4.1421. Dále se zmiňuje o umělecky cenném klášterním kostele.

Následující období až do 90. let 20. století nebylo z pochopitelných důvodů příliš bohaté na literaturu, která se týká dominikánského řádu a církevních dějin vůbec. Proto se vyskytuje spíše literatura, která se zabývá kláštery a řády celkově a ne jednotlivě. Za všechny budu jmenovat článek Vladimíra Cinkeho *Organizace českých klášterů ve 13. a 14. století na podkladě provinčním*²⁸, dílo Josefa Svátka

---

Mansvet JAKUBIČKA, *Příchod prvních dominikánů do naší vlasti*, Praha 1916
Mansvet JAKUBIČKA, *Styky řádu kazatelského s Karlem IV. a pražskou univerzitou*, Praha 1916

²⁴ Wilhelm SCHLÖSSINGER, *Geschichte der böhmischen Dominikaner Ordensprovincz*, Praha 1916

²⁵ Augustin Alois NEUMANN, *Římské zprávy o českých dominikánech*, Praha 1933
Augustin Alois NEUMANN, *Z dějin českých klášterů do válek husitských*, Praha 1936

²⁶ Vladimír DENSTEIN, *Raně gotická architektura žebrových řádů v Čechách a na Moravě*, in: Akord 2, 1938, s. 17-32

²⁷ Vladimír KOUDELKA, *Dominik – Zvěstování Božího slova*, Praha 1992
Vladimír KOUDELKA, *Karlova univerzita a dominikáni*, in: Filosofická revue 16, 1948
Vladimír KOUDELKA, *Obnovení české provincie dominikánů za provinciála Bohumíra Marquise v 17. století*, Olomouc 1946
Vladimír KOUDELKA, *Poznámky k blahoslavenému Česlavovi*, in: Salve 8, číslo 2, 1998, s. 37-43
Vladimír KOUDELKA, *Zur Geschichte der böhmischen Dominikaner provincz im Mittelalter II.*, in: AFP 26, 1956

²⁸ Vladimír CINKE, *Organizace českých klášterů v 13. a 14. století*, in: Československý

*Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*²⁹ a článek Luděk Jirásko *Kláštéry ve městech v Čechách a na Moravě*³⁰.

Další zvýšený zájem o tuto tematiku jsem zaznamenala až od poloviny 90. let 20. století, kdy se dominikány i jinými církevními řády začala zabývat mladá generace historiků. Mnoho autorů se však neopíralo o dlouhé a pečlivé stadium. Proto některé z knih o církevní tematice z počátku 90. let nejsou v mnoha směrech kvalitní. Až v druhé polovině začíná vycházet více kvalitní literatura k církevním dějinám.

Trojice autorů Tomáš Černušák, Augustin Prokop a Damián Němec vydala v roce 2001 k sedmistému výročí založení české provincie knihu *Historie dominikánů v českých zemích*³¹. Ta je nejrozsáhlejším dílem o dominikánech u nás vydaným v poslední době.

Knih je rozdělena do tří velkých kapitol. Tomáš Černušák se zabýval *Vznikem provincie a jejím vývojem do husitských válek*, Augustin Prokop *Českou provincií v 15. – 19. století* a Damián Němec *Českou dominikánskou provincií po jejím obnovení v roce 1905*. Ve všech kapitolách se nachází četné odkazy na prameny a literaturu.

Historiografickým tématem se zabýval Jakub Zouhar v článku *Přehled dějepisectví dominikánského řádu v Čechách a na Moravě v 16. - 18. století*³², který vychází z autorovy diplomové práce *Dominikánský řád ve světle českého dějepisectví*³³. Ta byla autorem v roce 2003 obhájena na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Tyto práce vycházejí z mnoha pramenů a literatury. V četných poznámkách se nachází také srovnání různých autorů a děl.

časopis historický 16, 1968

²⁹ Josef SVÁTEK, *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*, Praha 1987

³⁰ Luděk JIRÁSKO, *Kláštéry ve městech v Čechách a na Moravě*, in: *Hospodářské dějiny* 4, 1979, s. 133 – 164

³¹ Tomáš ČERNUŠÁK, Augustin PROKOP, Damián NĚMEC, *Historie dominikánů v českých zemích*, Praha 2001

³² Jakub ZOUHAR, *Přehled dějepisectví dominikánského řádu v Čechách a na Moravě v 16. – 18. století*, in: *Úloha církevních řádů při pobělohorské rekatolizaci*, Praha 2003

³³ Jakub ZOUHAR, *Dominikánský řád ve světle českého dějepisectví*, diplomová práce na UK PedF, 2003

V této kapitole jsem sestavila stručný přehled nejdůležitějších děl, která se koncem 19. až začátkem 21. století více či méně zabývají problematikou nymburského kláštera dominikánů. Některá díla jsou napsána profesionálními historiky, jiná byla sestavena regionálními badateli a jiná byla uspořádána samotnými členy dominikánského řádu. Tomu také odpovídá kvalita rozebíraných prací. Některá díla jsou velmi kvalitní a přínosná, u některých si ovšem musíme dávat pozor na pravdivost podávaných informací.

2. Nejstarší dějiny dominikánského kláštera v Nymburce

O dějinách dominikánského kláštera v Nymburce v období středověku toho víme jen velmi málo. Jestliže byly do zničení kláštera husity r.1421 sepsány nějaké dějiny nymburského konventu nebo zde byly vedeny anály, tak se nedochovaly. Ani v 16.století, kdy nastává oživení dominikánské historiografie, se o nich nikdo nezmiňuje. Stejná situace je i co se týká dějin celé české provincie dominikánů.

O nymburském klášteře u kostela Panny Marie Růžencové se tak dovídáme z různých listin, v kterých je konvent sice zmiňován, avšak není středem jejich zájmu. Výjimku tvoří nejstarší listina.

Mluvíme-li o založení dominikánského kláštera v Nymburce, mluvíme tím i o založení samotného města Nymburka. Nejstarší zprávu o městě máme právě z listiny vydané pro klášter. Tato listina je datována rokem 1257. Český král Přemysl Otakar II. v ní prohlašuje, že odevzdal dominikánům pozemek „*na němž si vystaví ke cti Boží Panny Marie kostel a klášter a jiné dílny podle zvyku řečeného řádu. Nad to jsme jim svou autoritou povolili, aby kvůli těsnosti prostranství a místa nad Labem postavili pro své pohodlí a užitek kamenné domy, které však mají být umístěny tak, aby měšťané nebyli nuceni zabírat prostranství kláštera opevněními.*“

³⁴ Tento pozemek určil královský zástupce Kunrát. Dále pak v této listině panovník jmenoval za ochránce kláštera pana Smila z Lichtenburku a za své zástupce v Nymburce ustanovil pana Mutinu a jeho bratra Budíka z Poděbrad.

Tato listina však sebou nese mnoho nesrovnalostí, na které upozornil historik Josef Vítězslav Šimák (1870 – 1941) ³⁵. První problém vyvstává již s označením Přemysla Otakara II. za českého krále. Uvedeného roku 1257 totiž tento titul ještě neužíval. Další nesnází je samotné uvedení dne vydání, které je pro tento rok zcela nemožné.

Za předpokladu, že pan Mutina a jeho bratr Budík jsou shodní s Mutinou a Benešem z Kostomlat, vzniká další zajímavý rozpor týkající se těchto královských zástupců ve městě. Pan Mutina a jeho bratr Beneš jsou totiž zmiňováni v několika jiných listinách pocházejících však až z 80. let 13. století.

---

³⁴ *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* (dále RBM), sv. II., Ed. Josef EMLER, Praha 1882, s. 1038, č. 2397

³⁵ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dějiny královského města Nymburka*, in: Český časopis historický 24, 1918, s. 286-300

Protonotář, který listinu zhotovoval, se podepsal jako H. Tuto značku používal Jindřich Vlach, který tento úřad zastával až od roku 1273, s jistotou až od roku 1274.

Z těchto důvodů Josef Vítězslav Šimák kladl vznik této listiny až mezi léta 1273-1277. Na základě dalších poznatků toto datum upřesnil a přiklonil se k období mezi 25.11.1274 až 21.11.1276. Do tohoto časového úseku tedy můžeme klást počátky dominikánského kláštera v Nymburce a zasvěcení jeho kostela Panně Marii³⁶.

Nejstarší údaje o Nymburku jakožto městu a zdejším klášteře pocházejí právě z této listiny, kterou známe pouze z formulářových sbírek Jindřich Vlacha a to z tzv. kodexu Zdeňka Třebíče a z rukopisu cheltenhamského.³⁷

Další zmínka o klášteře se objevuje až v listině z 4.10.1335³⁸, kdy král Jan povolil nymburským měšťanům vykloučit v královském lese v Komárně tři lány lesa. Dříví z něho si měli odvézt a mýtinu změnit v pastviny, které budou držet v obci. Za to král ukládá, aby „během dvou let, počínaje od data této listiny, vystavěli a zcela dokončili a dovršili městské hradby od brány mostu přes Labe až ke klášteru bratří kazatelů“³⁹. Tato listina je významná také tím, že jsou zde vůbec poprvé zmíněny městské hradby.

V roce 1343 zasáhl Nymburk veliký požár. Neexistují žádné zprávy, které by potvrdzovaly poškození kláštera, ale vzhledem k rozsahu tohoto požáru není vyloučeno, že klášter byl zasažen⁴⁰.

Z listiny z 31.5.1347⁴¹ se dovídáme o jedné zvláštnosti. Funkci převora tehdy zastával jakýsi Slávek. Je pozoruhodné, že ve městě, kde dlouho přetrvával silný německý duch, měl převor typicky české jméno a bezpochyby také pocházel z českého prostředí. V této listině si na převora Slávka a provinciála české provincie Poměna z Probluz stěžoval do Říma dominikán Jakub z Prahy.

³⁶ *Libri erectionum* (dále LE), sv. V., Ed. C. BOROVIČ, Praha 1888, s. 640-641, č. 863

³⁷ RBM, sv. II., Ed. Josef EMLER, Praha 1882, s. 1038, č. 2397

³⁸ *Codex iuris municipalis* (dále CIM), sv. II., Ed. J. ČELAKOVSKÝ, Praha 1895, s. 296-298, č. 180
nebo také RBM, sv. IV., Ed. Josef EMLER, Praha 1892, s. 850-851, č. 2182

³⁹ text v originále zní : „*murum a porta pontis per Albeam usque ad claustrum fratrum Predicatorum ibidem infra biennium a dato presencium computando murae et ex toto perficere ac complere*“

⁴⁰ CIM, sv. II, Ed. J. ČELAKOVSKÝ, Praha 1895, s. 382 – 383, č. 249

⁴¹ *Monumenta Vaticana* (dále MV), sv. I., Ed. L. KLICMAN, s. 519-520, č. 890

O členech nymburského dominikánského kláštera toho moc nevíme. V roce 1401⁴² se mluví o jednom mnichu jménem Michael. Ve stejné listině se dovídáme, že Anastázie, vdova po Protivovi ze Sovenic, věnovala mnichům 5 kop grošů na oděv.

V listině z roku 1408⁴³ je popisován „klášter Panny Marie řádu bratří kazatelů“ a z ní také známe v letech 1405-1408 podpřevora Vojslava. Dále se zde dovídáme, že Jaroslav z Lomnice věnoval klášteru roční plat ve výši bez 22 grošů 3 kopy grošů.

Libri erectionum tedy mimo jiné vypovídají o fundacích pro nymburský klášter. Ty pro klášter znamenaly stálý příjem. Za fundace musel klášter vykonávat zvláštní pobožnosti za zemřelé.

Nedílnou součástí všech klášterů byla vždy klášterní knihovna a archiv. Nejinak tomu bylo i ve středověkém klášteře dominikánů v Nymburce. Nejdůležitější objev v této problematice učinil Ivan Hlaváček v již výše zmiňovaném článku *Dominikáni v Nymburku*⁴⁴.

Na základě rozboru mnichovského kodexu si můžeme udělat alespoň částečnou představu o podobě nymburské středověké knihovny. Není žádným překvapením, že se zde podle soupisu knih, nacházely rukopisy s teologickou tematikou. Velmi podobný obsah knihoven se nacházel i v jiných dominikánských kláštorech té doby. Větší a významnější kláštery samozřejmě vlastnily i více děl.

Překvapující je skutečnost, že byl tento seznam veden jen přibližně do roku 1300 a poté v něm už nebylo pokračováno, i když je téměř jisté, že se klášterní knihovna i nadále rozrůstala. To by mohlo značit buď nedbalost místních knihovníků, kteří nové přírůstky do tohoto seznamu nezaznamenali, nebo to, že později byl vytvořen nový soupis, jenž se nám nedochoval.

Nicméně objev tohoto kodexu z přelomu 13. a 14. století dokazuje, že Nymburk byl v době předhusitské významným kulturním centrem.

Český badatel Karel Vladislav Zap (1812 – 1871) ve své práci *Nymburk, královské město nad Labem*⁴⁵ uvádí, že v nymburském dominikánském klášteře

---

⁴² LE, sv. V., Ed. C. BOROVIČ, Praha 1888, s. 548-549, č. 741

⁴³ LE, sv. V., Ed. C. BOROVIČ, Praha 1888, s. 640-641, č. 863

⁴⁴ Ivan HLAVÁČEK, *Dominikáni v Nymburku*, in: *Knihy a knihovny v českém středověku*, Karolinum, Praha 2005, s.130-135

⁴⁵ Karel Vladislav ZAP, *Nymburk, královské město nad Labem*, in: *Památky archeologické a*

bydlelo před husitskými válkami přes čtyřicet mnichů. S ohledem na to, že tuto informaci nepotvrzuje žádný soudobý pramen, musíme k této informaci přistupovat s opatrností.

Teprve krátká barokní „*Historie*“^{46 47} dominikánského kláštera, napsaná roku 1752, mluví o čtyřiceti mučednících, kteří v klášteře tehdy zahynuli. Musíme ale mít na zřeteli, že tato zpráva vznikla s více než třístaletým odstupem a že by počet čtyřiceti řeholníků byl na tu dobu příliš veliký. Proto tuto informaci pokládám za nepravdivou.

O osudu dominikánského kláštera v Nymburce v době husitských válek nám soudobé prameny nepodávají žádnou zprávu. Poprvé o něm mluví až český kronikář Vavřinec z Březové (1370-1437), když nymburský klášter jmenuje mezi těmi, které byly husity zbořeny a spáleny⁴⁸. Muselo se tak stát krátce poté, co se Nymburk poddal husitským Pražanům v roce 1421⁴⁹. Krátce před tím byl dne 17.4.1421 dobyt Český Brod a tamní duchovenstvo bylo upáleno. I když se Kolín, stejně jako Nymburk, dobrovolně poddal Pražanům, byl podle Vavřince z Březové zdejší dominikánský klášter zbořen a 6 mnichů s farářem bylo upáleno⁵⁰. Nepochybně podobný osud potkal i dominikánský klášter v Nymburce.

František Kulhánek ve svých *Dějínách královského města Nymburka*⁵¹ mylně uvádí, že byl nymburský klášter vydrancován až roku 1424. Tuto nepravdivou informaci od něho poté převzal i Pavel Vlček⁵². Setkáváme se s ní také v *Uměleckých památkách Čech*⁵³.

Ať už byl osud dominikánských řeholníků jakýkoli, je nepochybné, že se v roce 1421 uzavřely nejstarší dějiny nymburského kláštera. Po dalších dvěstěpadesát let nemáme o stavu klášterního areálu mnoho zpráv. Podle

---

místopisné III., 1859, s. 343

⁴⁶ *Historie nymburského konventu kazatelského řádu P. Marie Růžencové*, (dále *Historie*), Státní okresní archiv (dále SOkA), Archiv města Nymburk (dále AMN), spisy předmagistrátního období, kart. 6, č. kat. 792

⁴⁷ Z latinského jazyka jsem ji sama překládala

⁴⁸ *Fontes rerum Bohemicarum* (dále FRB), sv. V., s. 409

⁴⁹ FRB V., s. 592

⁵⁰ FRB V., s. 478-479

⁵¹ František KULHÁNEK, *Dějiny královského města Nymburka*, Nymburk 1911, s. 24

⁵² P. VLČEK, P. SOMMER, D. FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 396 - 397

⁵³ Umělecké památky Čech K/O, díl II., s. 515

korespondence mezi úřady a dominikány⁵⁴, kteří od roku 1660 byli jmenováni nymburskými děkany, a podle zprávy Jiřího Crugeria⁵⁵ se můžeme domnívat, že se do té doby zachoval klášterní kostel. Ten byl ovšem ve velmi zchátralém stavu. Ostatní budovy klášterního komplexu se zřejmě nedochovaly a na jejich místě si nymburští měšťané postavili několik domků.

Hned po svém návratu do Nymburku začali dominikáni podnikat kroky k opětovnému získání těchto pozemků a následovnému obnovení činnosti konventu. K tomu velmi přispěl pater Theofil z Ostropse, díky němuž byl v roce 1667 konvent obnoven⁵⁶ a fungoval až do svého zrušení Josefem II. v roce 1789⁵⁷.

---

⁵⁴ Státní ústřední archiv (dále SÚA), Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8 nebo SOKA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666

⁵⁵ Georgius CRUGERIUS, *Sacri pulveres mensis Aprilis*, Praha 1669, s. 125

⁵⁶ *Historie*

⁵⁷ SÚA, České gubernium – Publicum, kar. 2700, sign. 145/60

3. Obnovený klášter v Nymburce

Od poloviny 17. století nastává rozkvět dominikánské historiografie. Díky tomu máme také dostatek informací o obnovení kláštera v Nymburce roku 1667. Na tom mají hlavní zásluhu zdejší děkani, kteří v 2. polovině 17. století byli jmenováni z řad dominikánského řádu.

Dominikáni se do Nymburka vrátili v roce 1660⁵⁸, kdy byl místním děkanem jmenován dominikán František Michal Columbus (Holub). Ten dostal od dominikánů u sv. Jiljí v Praze za úkol získat v Nymburce pozemek, na kterém kdysi stával klášter, aby zde mohl být konvent obnoven. Současně se však dominikáni dostali do sporu s místním obyvatelstvem, když po císaři Leopoldovi I. žádali, aby jim byl děkanský úřad svěřen trvale. To u nymburských měšťanů vyvolalo vlnu nevole.

Spor pokračoval i za Holubova nástupce dominikána Jindřicha Buschera. Nový děkan dokonce začal shánět finanční prostředky na obnovení kláštera. Od dvou jezuitů, nymburských rodáků, získal darem jejich dědictví.

V roce 1665 byl však Buscher jmenován převorem v Plzni a tak do Nymburka ještě v listopadu téhož roku přichází z Uherského Brodu dominikán pater Theofil z Ostropole. Dovídáme se o tom ze soudobých záznamů v městském radním protokolu i v archivu dominikánského řádu. V pamětní knize české provincie řádu se 13.11.1665 píše: „*P. br. Theofil z Ostropole byl poslán do Nymburka jako vikář a děkan.*“⁵⁹. Právě pater Theofil má největší zásluhu na obnovení dominikánského kláštera v Nymburce.

Z následujících let se dochovala bohatá korespondence mezi paterem Theofilem a nymburským magistrátem. „*Léta Páně 1666 podal nejvznešenějšímu magistrátu žádost, aby mu bylo postoupeno místo starého konventu pro stavbu nového.*“⁶⁰ Jeho žádosti bylo vyhověno. Ale Theofil z Ostropole žádá dál „*aby mi grunty kláštera zdejšího pustého vykázané byly, z příčiny, že sobě přísně od svejch*

---

⁵⁸ SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8, s. 244

⁵⁹ tamtéž

⁶⁰ *Historie*

superiorův poručeno má takový stavěti.“ Jeho žádost byla přečtena dne 6.1.1666 na schůzi městské rady, která se usnesla, že „*poněvadž se tu některých gruntů městských, jenž při klášteře jsou dotýče, má v tom Jeho Milost pan podkomoří za dobré vzdání consultirován býti.*“⁶¹ Protože se i tento požadavek brzy splnil, můžeme soudit, že podkomoří k tomuto návrhu neměl žádné připomínky.

Dopisem ze dne 16.2.1666⁶² pater Ostropolský „*poděkoval za vykázání kláštera pustého v Svatojiřské ulici ležícího, gruntův a mezí*“ a dále požadoval na městské radě „*aby jemu ty grunty před klásterem v Svatojiřské ulici ležící darované byly, poněvadž takových splácti prostředků nemá*“.

Za dva měsíce dne 8.4.1666 opět pater Ostropolský prosí „*aby mi tu milost ráčili učiniti a klášteru mému Matky Boží místo vykázali, kde bych mohl rum z pustého conventu našeho dáti voziti aneb mezi zdmi městskými beza ublížení heyzuku aneb kde na obecním místě*“⁶³ Městská rada klášteru už za dva dny povolila „*aby mohl rum na místo sousedské Řehořovské voziti dáti*“⁶⁴ A dne 4.5.1666⁶⁵ určila městská rada klášteru místo ke kopání hlíny. Z toho vyplývá, že ještě v roce 1666 docházelo k nějakým, spíše však drobným, pracím na nové stavbě kláštera.

Z barokní „*Historie*“⁶⁶ se dovídáme podrobnosti. „*Léta Páně 1667 dne 2. července P. Theofil z Ostropole, když byl před tím uzavřel smlouvu se stavitelským mistrem Vlachim Petrem Spinettou, začal stavět konvent i dvůr, ke kterému patřilo mnoho polí, práce vskutku rychle postupovala, když kromě menších podpor od věřících nejjasnější pan Svaté říše římské hrabě Pavel Morzin daroval postupně 700 zlatých, týž P. Theofil z Ostropolem prý tenkrát věnoval do té duchovní pokladnice peníze ve výši 725 zlatých, pracně získaných za dobu tolika let.*“

K obnovení nymburského kláštera byl také nutný souhlas představených dominikánského řádu. Převor pražského kláštera u sv. Jiljí Antonín Herman dostal dne 29.3.1667 plnou moc, aby „*vyjednával a uzavíral smlouvy s nymburskými pány*

---

⁶¹ SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 177 r

⁶² SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 184 v -185 r

⁶³ SOkA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 3, č. kat. 395

⁶⁴ SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 191 v

⁶⁵ SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 192 v

⁶⁶ *Historie*

stran obnovy našeho tamějšího konventu“ a také „aby si vyžádal od Jeho Eminence kardinála Harracha povolení k opětnému převzetí a obnově téhož našeho nymburského konventu“⁶⁷.

Dříve byl ovšem skončen několik let trvající spor dominikánů s nymburskými měšťany o místní děkanát. Tento spor se podařilo pateru Theofilovi vyřešit dne 3.5.1667⁶⁸, kdy se dominikáni vzdali práva na nymburské děkanství a město za to darovalo řádu klášterní poustku. Nymburští potom i nadále podporovali snahu patera Theofila.

„Když už bylo děkanství našimi⁶⁹ spravováno 15 let, když P. Theofil léta Páně 1674 na toto děkanství rezignoval a když byl kostel s arcibiskupským povolením znovu vysvěcen, začaly v něm být konány bohoslužby a konvent začali obývat tři otcové s bratrem konvršem, vikářem konventu nejdůstojnější P. provinciál Antonín Messenius jmenoval P. Theofila.“⁷⁰ To znamená, že v čele nymburského dominikánského kláštera stál od roku 1694 vikář. V roce 1694 zde působilo 12 řeholníků, a proto mohl být vikariát povýšen na převorství a mohl sem být tedy dosazen převor.

Klášteř se velmi dařilo a rozkvétal. Vstupovali do něho synové z předních nymburských rodin a přinášeli s sebou veliký majetek. I ostatní nymburští měšťané na klášter nezapomínali ve svých posledních vůlích⁷¹.

Velkou přízeň nymburskému klášteru věnovala hrabata Morzinové. Tento šlechtický rod vlastnil nedalekou vesnici Kounice. Hrabě Morzin poskytl konventu finanční prostředky již v roce 1669⁷². Na nymburské mnichy ale nezapomněl ani ve své poslední vůli, kde je uvedeno, že „se pevně rozhodl znovu zříditi klášteřík otců dominikánského řádu v Nymburce“⁷³.

V podpoře nymburských dominikánů pokračovali i další Morzinové. V roce 1703 přijala kapitula tři fundace každou po 2000 zlatých, které založili v nymburském klášterním kostele Pavel hrabě Morzin, jeho choť Eva Konstancie

---

⁶⁷ SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8, s. 259

⁶⁸ SÚA, Česká státní účtárna (dále ČSÚ), kar. 288

⁶⁹ „našimi“ se myslí dominikáni

⁷⁰ *Historie*

⁷¹ Knihy kšaftů III/4, III/5

⁷² SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8, s. 280

⁷³ SÚA, ČSÚ, kart. 288

hraběnka Morzinová a Pavel starší hrabě Morzin ⁷⁴.

Do nymburského kláštera zavítal významný barokní historiograf Jiří Crugerius. Ten v roce 1669 podal zprávu o stavu zdejšího klášterního kostela. „*Avšak jediná stěna kostela po 246 letech dešťů a jiných bezpráví nebes pozůstala dodnes a obrazem, jenž ještě nebyl docela smyt, hovoří co nejhlasitěji o hrabatech Bernekách, předcích pánů z Poděbrad, že oni byli kdysi fundátory otců zakladatelů. Viděl jsem na řečené stěně několik klečících postav obojího pohlaví před Pannou Marií, jež byl kostel nepochybně zasvěcen, a viděl jsem pak samy fundátory se svými znaky, jež ukazovaly 3 bílé a stejně tolik černých prvků pánů z Kunštátu.*“ ⁷⁵

Můžeme téměř s jistotou říci, že Crugerius podal pravdivou zprávu. Malba znaku pánů z Kunštátu pocházela nejspíše z 2. poloviny 14. století nebo z prvních dvou desetiletí 15. století. Jako první z rodiny pánů z Kunštátu přišel do Čech pan Boček, který získal v roce 1351 v léno blízké Poděbrady. ⁷⁶ Crugerius se tedy mýlil v tom, že se jednalo o fundátorskou rodinu.

Další smlouva mezi městem a řádem byla uzavřena dne 3.11.1671 ⁷⁷. V ní zástupci města věnují řádu další pozemky na rozšíření kláštera.

V pamětní knize české provincie byl dne 9.11.1674 učiněn následující zápis. „*P. generálnímu kazateli br. Teofilovi z Ostropole byl dán patent na úřad vikáře nymburského konventu; tento konvent zůstával zpustošený po 250 let a 1. října tohoto roku 1674 jsme jej opět začali obývat*“ ⁷⁸

Nežli se mohly v obnoveném klášterním kostele začít konat mše, musel být znovu vysvěcen, „*protože však řečený náš kostel byl již po staletí stále opuštěn, kacířskou nepravostí znesvěcen a bez rekonsiliace se tam nemohou konat bohoslužby.*“ ⁷⁹ Z této listiny také vyplývá, že v roce 1674 ještě nebyl obnoven celý kostel, ale bohoslužby se konaly jen v „*maličkaté opravené kapli*“.

Další vlna stavebních úprav nymburského kláštera probíhala v 90. letech 17. století. V roce 1691 žádali dominikáni, aby mohla být z veřejné kašny ve Svatojiřské ulici přivedena voda do jejich kláštera. Toto bylo povoleno ovšem pod

⁷⁴ SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 10, s. 167

⁷⁵ Georgius CRUGERIUS, *Sacri pulveres mensis Aprilis*, Praha 1669, s. 125

⁷⁶ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého* 12, Praha 1900, s. 5-6

⁷⁷ SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 3, č. kat. 404

⁷⁸ SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 9, fol. 66r

⁷⁹ SÚA, Archiv pražského arcibiskupství I, kart. 868

podmínkou „*toliko pro samou potřebu kuchyně, a ne zahrady, pro kterou by snad všechna do Svatojiřské ulice hnaná voda postačiti nemohla*“⁸⁰.

Ne všem žádostem ze strany nymburských dominikánů bylo vyhověno. Příkladem může být žádost ze dne 11.5.1694⁸¹, kde oznamují svůj úmysl obehnat klášter zdí, která by šla i přes obecní pozemek. I když dominikáni slibovali, že tento pozemek dál zůstane majetkem obce a bude tam volný průchod vraty, byla jejich žádost zamítnuta.

Ale dominikáni se svého záměru nechtěli tak snadno vzdát. Provinciál Dominik Špitzl poslal při příležitosti povýšení nymburského vikariátu na převorství místním radním listinu⁸², v které mimo tohoto oznámení žádal o svolení se stavbou zdi, která by šla i přes obecní pozemek. I tato žádost však byla zamítnuta.

Tento problém se vyřešil až o několik let později, když tři místní ženy věnovaly v roce 1698 klášteru pozemek, který sousedil s výše zmíněným obecním místem. Dominikáni tak získali další argument pro stavbu této zdi. Tentokrát jejich žádosti bylo vyhověno pod podmínkou, že „*kde ale zed' od kláštera k vyzdvižení předsevzata bude,....., vykázati se nepomine*“⁸³. Tím si nymburští radní zajistili kontrolu nad stavbou oné klášterní zdi.

Pater Theofil z Ostropole nebyl jediným představitelem nymburského kláštera, který si rád dopisoval s městskou radou. Nárůst počtu mnichů dokazuje i list městské radě od nymburského převora Rocha Maloveského a podpřevora Norberta Erbena z dubna 1709⁸⁴. Popisuje se v něm „*kterak pro rozšíření cti a chvály Boží a k většímu duchovnímu všech pánů tohoto královského města Nymburka na Labi obyvatelův prospěchu z milosti vzácných pánův dobrodincův již větší počet duchovních osob, než kdy prve bývalo, do conventu zdejšího nymburského jsme uvedli a na budoucnost z naděje dobrých pánův patronův více je uvédcti sobě troufáme, po kterýžto větší počet, když potřebnými komorami se postačiti nemohlo, bezelstně do stavení se vpustiti jsme museli*“. Převor dále v listu žádá město o kus městských zdí a jednu zchátralou baštu, aby rozšířil ubytovací prostory konventu.

---

⁸⁰ SÚA, ČSÚ, kart. 288

⁸¹ SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1690 – 1695, fol. 272v – 273 r

⁸² SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1690 – 1695, fol. 295v

⁸³ SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1695 – 1699, fol 159 r – 160r

⁸⁴ SOkA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5, č. kat 597

Za kladné vyřízení této listiny se listinou ze dne 25.4.1710⁸⁵ přimluvil i úřad podkomořího, na který se předtím se stejnou žádostí obrátil nymburský převor Roch Malovecký. Úřad podkomořího shledal, že vyhověním této žádosti nevznikne městu škoda, a proto by měl Nymburk k tomuto svolit.

Tak se i stalo dne 9.5.1710⁸⁶, kdy se píše „jednu na stavení již porušenou vedle zdi klášterské stojící baštu spolu s před ní na dylku 42 a na šířku pak 9 ½ lokte ležící uličku pro lepší volnost dotčeného kláštera k užívání témuž conventu na jistou vejminku proti reversu jest propustil“.

Klášter se patrně rozrůstal i nadále. „K tomu dále jako včeličky sem i tam poletují, do oulu svého med přinášejí, tak i my almužnu svatou po kraji sbírajíc, na stavení kláštera zdejšího shromažďujeme a applicírujeme. I vidouce my (což i všem patrně jest) že toto stavení nové místa nemá, kde by dle klášterního způsobu refectorium bylo a počestnej pokoj pro velebného p.patera provinciála, když na visitaci přijíždí aneb některej počestnej řeholník k nám se uchejlí, uveden byl, tu pak, kde nyní pokrm požíváme, velice vlhko jest.“ Takto v listu ze dne 15.1.1717⁸⁷ převor Adrian Bernard Kouřimský a podpřevor Daniel Sertl zdůvodnili městské radě žádost „aby vzácný magistrát ten kousek mezi šancema ležící při klášteru našem dáti a postoupiti ráčil, abychom ní k ozdobe tohoto města a k okrášlení s pomocí Pána Boha a dobrých lidí pomalu stavěti svobodně mohli.“ Za postoupení požadovaného pozemku dominikáni slibovali zaplatit 100 zlatých.

Nymburští radní přistoupili na návrh, „aby jim kus místa špitálského, parkán řečeného a pod klášterem neb zděmi klášterskými ležícího, na dylku od úhlu červené bašty, tu kde teritorium conventu se začíná, až po zadní úhel nového stavení k straně zahrady Kryštofa Šmída,....., začes aby špitál tudy škodu nenesl, hotového 100 z.l.r. capitalu ihned při postoupení toho žádaného místa odvésti“⁸⁸.

Stále nové a nové požadavky ze strany kláštera vzbudily v členech městské rady jisté námitky. Městská rada se proto rozhodla zřídit komisi, jejíž členové by zjistili, jak řád nakládá s darovanými pozemky a budovami. Komisařem se stal Jiří Dudek a Jan Karel Rozkošný. Jejich úkolem bylo „bychom do parkánu pod klášterem ležícího sešli, a jak se tam od strany conventu ve zdech městských

⁸⁵ SÚA, ČSÚ, kart. 288

⁸⁶ SOkA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat 601

⁸⁷ SOkA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat 608

⁸⁸ SÚA, ČSÚ, kart. 288

hospodaří, v očitě spatření vzali a toho ubezpečlivou zprávu zas učinili.“⁸⁹ Oba komisaři opravdu provedli prohlídku kláštera a podali o ní zprávu dne 8.6.1717. Shledali, že dominikáni překračují a někde dokonce i nedodržují stanovené podmínky smluv.

Přesto se dominikáni odvážili o další žádost. Dne 11.7.1717 píše podpřevor Serl, že děkuje městské radě za postoupení parkanu mezi městskými zdmi a klášterem, ale „*prosí pouze o laskavé snížení peněžní částky na 20 zl*“⁹⁰ z původních 40 zlatých.

Neustálé spory nymburských dominikánů s místními radními o podstoupení stále nových pozemků a nedodržování vzájemných smluv vedly obě strany k podání stížnosti k panu podkomořímu. „*Načež jak velebný klášter, tak také vzáctný magistrát k J.M. panu podkomořímu tu věc přednesli a žádostí svou klášter se ucházel; byvše z jedné i z druhé strany v tom informován, J.M. pan podkomoří, urozený a statečný rytíř pan Václav Arnošt Markvart z Hrádku, pán na Wernsdorfě a Luchově, J.M.C. rada, soudce zemský, král.místodržící, práci svou k tomu vynaložil a schválně sem do města Nymburka k vyhlídnutí jak parkánu, tak i té městské zdi osobně přijel a u přítomnosti vzáct. magistrátu takový prostředek jest ráčil*“⁹¹. Pan podkomoří se k danému problému vyjádřil ve čtyřech bodech, v kterých se postavil na stranu nymburského kláštera. Tím byl tento vleklý spor vyřešen.

V roce 1732 byla zřízena další komise, která měla zjistit stav klášterního komplexu ze stavebního hlediska. Komisařem se stal Jan František Kohout a František Kauders. Ti provedli prohlídku kláštera a dne 20.6.1732 o jeho špatném stavu podali zprávu. Při vstupu do sklepa „*tam spatřili, kterak voda, skrz zdě nemoha jinam odcházeti, do sklepa silně se tlačí a skrze hlavní zed' na 5/4 lokte tlustou mocně teče a tekoucí po zdi po sklepě se rozlívá, a tím a tady grunty hlavní zdi podmokají a také táž zed' v tom místě patrně černá a drobiti se začíná*“⁹².

Stavební úpravy probíhaly ještě v 1. polovině 18. století, tedy krátce před samotným zrušením kláštera v roce 1789. V *Uměleckých památkách Čech*⁹³

⁸⁹ SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat 610

⁹⁰ SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat 605

⁹¹ SÚA, ČSÚ, kart. 288

⁹² SÚA, ČSÚ, kart. 288

⁹³ Umělecké památky Čech K/O, díl II., s. 515

se uvádí, že barokní přestavba kostela byla dokončena před rokem 1741. Svědčí o tom architektonické rysy stavby. Tento údaj není potvrzen v žádném písemném pramenu. Domnívám se tedy, že sice můžeme zcela pravdivě konec barokní přestavby kostela datovat do začátku čtyřicátých let 18.století, ale nemůžeme se rokem 1741 řídit závazně.

Nymburští dominikáni se ovšem nestarali pouze o exteriér kláštera, ale také o jeho vnitřní vybavení. V letech 1746 – 1747 například nechali pořídit nový hlavní oltář.

Klášterní prokurátor ⁹⁴ dostal dne 29.1.1746 jednak 100 zlatých „*pro truhláře jako závdavek na nový hlavní oltář z částky 330 zl. podle s ním učiněné smlouvy*“ ⁹⁵ a také 50 zlatých „*pro sochaře z částky 200 zl. podle smlouvy, učiněné s ním na jeho práci při zhotovení nového oltáře*“ ⁹⁶. Dále se na stejném místě dovídáme, že převor Matěj Daněk dne 19.4.1746 věnoval 5 zlatých, Marie Anna kněžna Fürstenberková dne 26.10.1746 darovala 50 zlatých, olomoucký kazatel Dominik Stehlík slíbil dne 28.4.1747 přispět 30 zlatými (později to ale snížil jen na 20 zlatých) k tomu byly dne 5.10.1747 přidány 4 zlaté a 21 krejcarů z kostelní sbírky a 8 zlatých a 57 krejcarů, které vyžebal Chrysostom Schmidt. Ten k tomu ještě později dne 26.10.1747 přidal 7 zlatých a 48 krejcarů. Dne 16.8.1747 zaplatil klášteru truhlář Dominik Kramulín 7 zlatých za starý oltář ⁹⁷.

Po dobu trvání obnoveného kláštera se nám dochovalo jen několik jmen nymburských převorů. Jsou to: Tomáš Borovec (1698) ⁹⁸, Roch Maloveský (1709), Adrian Bernard Kouřimský (1717), Daniel Hössl (1735), Jan Rogl (1741), Vincenc Drahekoupil (1743), Matěj Daněk (1746) ⁹⁹, Dominik Kulka (1763), Řehoř Tuček (1766), Dominik Kaudeř (1784) a Tomáš Vorel (1789) ¹⁰⁰.

Vzácným a základním pramenem pro studium dějin obnoveného kláštera v Nymburce je latinsky psaná *Historie nymburského konventu kazatelského řádu*

---

⁹⁴ řeholník, který má na starosti finanční záležitosti

⁹⁵ SÚA, AZK, kniha 52

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ tamtéž

⁹⁸ SOKA Nymburk, radní protokol 1695 – 1699, fol. 159r – 160r

⁹⁹ SÚA, Archivy zrušených klášterů (dále AZK), kniha 52

¹⁰⁰ jména ostatních převorů pocházejí z SOKA Nymburk, spisy předmagistrátního období, kar. 5, č. kat. 597 a kar. 5, č. kat. 608

*P. Marie Růžencové*¹⁰¹ z roku 1752. Ta je nejen důležitým zdrojem informací hlavně pro dobu obnovení kláštera, ale je i zajímavým pramenem. Hodnota informací se však značně liší.

Autor své vyprávění začíná popisem dějin středověkého kláštera. Už výše jsem psala, že se z doby středověku nedochovaly žádné anály nebo dějiny dominikánů. Autor tak ve své *Historii* nemohl vycházet z žádných středověkých dominikánských pramenů. Informace, které podává pro nejstarší dějiny nymburského kláštera tak nejspíše pochází z Vavřince z Březové¹⁰² nebo z místní lidové tradice.

Pozornému čtenáři proto neunikne několik chyb, které se týkají starších českých dějin. „*Václav III., už šestý český král zvláště opevnil a ozdobil dvojitým valem a hradbou a rovněž obtékáním vody, jakož i na tyto starobylé časy pevnými baštami. Aby se však nehonosil pouze vnější okrasou a opevněními proti viditelným nepřátelům, jakožto nejbožnější král v něm kolem léta Páně 1296 založil a dal vystavět velkolepý konvent a ne menší velkolepostí kostel pro bratry kazatele, aby jej slovem a příkladem vzdělávali a osvěcovali před nepřáteli neviditelnými.*“ Je zcela zřejmé, že autor Václavem III. myslel ve skutečnosti Václava II.

O tom, že autor nevychází ze středověkých pramenů svědčí také to, že pro označení Nymburka používá název Svini Brod¹⁰³. Toto údajné staročeské jméno Nymburka je však novodobým výmyslem Václava Hájka z Libočan (†1553). Dále se zde píše, že v roce 1421 v klášteře zahynulo čtyřicet mučedníků. O pochybnostech týkajících se pravdivosti tohoto údaje jsem se již v této práci zmiňovala.

Při čerpání poznatků o středověkém klášteře dominikánů v Nymburce z této *Historie* musíme mít na zřeteli, že vznikla s více než třistaletým odstupem a proto tuto její část nepokládám za věrohodnou. Mnohem přesnější a věrohodnější jsou informace, které autor podává o dění kolem kláštera po roce 1665, kdy do Nymburka přišel pater Theofil z Ostropole, který byl hlavním strůjcem obnovení zdejšího dominikánského kláštera. Protože i jiné prameny z této doby potvrzují správnost těchto údajů, pokládám závěr *Historie* za pravdivý.

---

¹⁰¹ *Historie*

¹⁰² Vavřinec z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*

¹⁰³ text v originále zní : „*cum se voluntatium a Boemis Swina Broda*“

Napsání této *Historie* je jeden z posledních velkých momentů kláštera. Roku 1757 museli nymburští dominikáni na nějaký čas opustit svůj klášter, protože ten byl obsazen pruským vojskem. Řeholníci se sem mohli vrátit až po porážce Prusů v bitvě u Kolína dne 18.6.1757. Prusové způsobili klášteru škody ve výši 2783 zlatých¹⁰⁴.

Zrušení dominikánského kláštera v Nymburce nebyl v žádném případě děj jednorázový. Už v roce 1786 úřady zakázaly klášteru v Nymburce přijímat novice. Bylo to jedno z prvních opatření vedoucích až k úplnému zastavení činnosti. Likvidace nymburského kláštera se připravovala několik měsíců a ještě po zrušení kláštera zde nějakou dobu pobýval převor Tomáš Vorel a knihovník Januarius Hendrich¹⁰⁵. Prameny se však v přesné dataci zrušení nymburského kláštera rozcházejí. Někde je uváděno datum 15.6.1789¹⁰⁶, jinde den 10.7.1789¹⁰⁷ a nebo den 16.7.1789.

V době zrušení nymburského kláštera zde žilo kromě převora a šesti kněží ještě pět bratří laiků¹⁰⁸.

Pražské gubernium svěřilo likvidaci nymburského kláštera do rukou krajského úřadu v Mladé Boleslavi. Ten poté samotné provedení likvidace svěřil vrchnostenskému úřadu v Brandýse nad Labem. V čele tohoto úřadu stál Vojtěch Masatsch (Mazáč). Tomu bylo dne 9.7.1789 nařízeno, aby „*jménem administrace převzal nymburský dominikánský klášter i s k němu patřícím hospodářstvím k rukám náboženského fondu*“¹⁰⁹.

Vojtěch Masatsch měl dostat na starost i klášterní knihovnu a archiv¹¹⁰. Již koncem roku 1785 při sepisování majetku nymburského kláštera prohlédla zvláštní komise i klášterní knihovnu. Poté zabavila katalog knih a odevzdala ho guberniu. S knihovnou byl zjištěn i klášterní archiv obsahující několik spisů. Šestnáct spisů bylo posláno vrchnostenskému úřadu v Brandýse nad Labem, kde je převzal právě

---

¹⁰⁴ Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846, fol. 197 v

¹⁰⁵ SÚA, České gubernium – Publicum, kar. 2700, sign. 145/60

¹⁰⁶ SOKA, Děkaný úřad Nymburk, Liber memorabilium

¹⁰⁷ Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846, fol. 198 r

¹⁰⁸ SÚA, ČSÚ, kar. 288

¹⁰⁹ SÚA, České gubernium – Publicum, kar. 2700, sign. 145/60

¹¹⁰ František FORST, *Knihovna kláštera dominikánů v Nymburce*, in: *Knihovna – vědecko teoretický sborník*, svazek 9, Praha 1975, s. 317 – 334

Vojtěch Masatsch.

V této době, kdy se rušila většina klášterů spolu s jejich knihovnami, bylo všeobecnou praxí, že se tyto knihovny odesílaly do pražské universitní knihovny. Zde knihy prohlédl a roztřídil tehdejší knihovník universitní knihovny Karel Rafael Ungar (1743 – 1807). Ten svoji funkci zastával od roku 1780 až do své smrti.

Vzácné knihy Karel Rafael Ungar zařadil do fondů své knihovny a duplikáty nebo nevhodné svazky byly prodávány na ulicích jako starý papír. Později, kdy pro obrovský počet zrušených knihoven nebylo možno takto dále postupovat, nechával si Ungar posílat pouze seznamy knih, z kterých vybíral cenné exempláře.

Nymburská klášterní knihovna byla ale k Ungarovi poslána jako celek. Aby se po cestě žádné knihy neztratily, byl ještě v Nymburce pořízen jejich soupis. Dodnes je tento seznam označován jako *Consignatio librorum bibliothecae Conventes Nimbugensis Ordinis Predicatorum* uschován ve Státním ústředním archivu v Praze¹¹¹. Přestože se nejedná o původní katalog, poskytuje nám dobrý přehled o obsahu nymburské klášterní knihovny.

Poté, co z kláštera odešli poslední dva řeholníci převor Tomáš Vorel a knihovník Januarius Henrich, pověřil brandýský vrchnostenský úřad hlídáním opuštěných objektů kláštera nymburského měšťana Remedia Tomáška. Byl to také on, kdo přivezl bývalou klášterní knihovnu a archiv do pražské universitní knihovny.

Jak už jsem napsala, původní seznam knih dominikánského kláštera v Nymburce, který s největší pravděpodobností sepsal knihovník Januarius Henrich, se nedochoval. Existuje však katalog knih pořízený pro Ungara v roce 1786 a potom jeho opis, snad z roku 1789. Oba tyto seznamy jsou sice podepsány samotným převorem a knihovníkem bývalého kláštera, ale podle neutříbené formy a hrubých věcných chyb můžeme usuzovat, že se nejedná o přesný opis Henrichova katalogu.

Jen stěží by se určitě velmi vzdělaný řádový knihovník dopustil tak hrubých chyb. Pro příklad uvedu dílo českého historika Bohuslava Balbína (1621 – 1688). To bylo v „Ungarovu“ seznamu nadepsáno „*Vita venerabilis Ernesti archiep. Pr.*“ Správný název spisu zní „*Vita venerabilis Arnesti primi archiepiscopi Pragensis*“

---

¹¹¹ SÚA, ČSÚ, kar. 288, seznam knih zrušeného nymburského kláštera *Consignatio librorum bibliothecae Conventes Nimbugensis Ordinis Predicatorum*

Tvar jména Arnustus s E na začátku používá pouze vulgární latina. Autor „Ungarova“ katalogu užívá svých vlastních zkratk, všeobecně nepoužívaných, vynechává slova a někdy dokonce mění celý název knihy, takže dnes nemůžeme zjistit, o jakou knihu se ve skutečnosti jednalo. Stejně ledabyly si tvůrce počínal i při sepisování jmen autorů knih a letopočtů. S těmito problémy se nesetkáváme pouze u latinských ale i řeckých titulů a autorů.

Z toho můžeme usuzovat, že zapisovač sestavoval seznam knih narychlo, nedbale a neodborně. Z nepečlivého písma, které je místy až nečitelné, soudíme, že se navíc jednalo o osobu nepřilíš vzdělanou. Toto všechno podporuje teorii, že autorem „Ungarova“ soupisu není klášterní knihovník Januarius Henrich.

Knihy v klášterní knihovně byly rozděleny do pěti tematických oddílů: *Filosofie* (Philosophia), *Teologie* (Theologia), *Kázání* (Concionatores), *Dějiny* (Historia) a *Právo* (Juristae). Nejvíce knih obsahovalo oddělení Kázání.

Klášterní knihovna měla v době svého zániku okolo 426 inventárních čísel o 645 knihách. Byly to knihy psané většinou latinsky a vydané mimo Čechy. Pocházely převážně z 18. století.

Ze záznamů vrchnostenského úřadu v Brandýse nad Labem víme, že osmnáct spisů z klášterního archivu bylo spolu s knihovnou odvezeno do Prahy. A zde vzniká nejasnost, protože v několika seznamech universitní knihovny je přesně napsáno, že ze zrušeného kláštera v Nymburce nebyly dovezeny žádné spisy. Kam se tedy poděly?

Dnes už je těžké zjistit, co se stalo s knihami z bývalého nymburského kláštera poté, co byly přivezeny do Prahy. Stejný otazník zůstává také nad tím, kolik knih a zda vůbec nějaké universitní knihovník Ungar poslal do vídeňské knihovny Hofbibliothek¹¹². Nevíme také, kolik knih zůstalo v pražské univerzitní knihovně a kolik jich bylo prodáno jako starý papír v pražských ulicích.

V roce 1789 se tak uzavřely dějiny obnoveného konventu dominikánů v Nymburce, jeho knihovny i archivu. Nebyl to ovšem konec církevní činnosti v jeho zdech. Jak uvidíme v následující kapitole, budovy a kostel bývalého kláštera čekalo v následujících dvou staletích mnoho změn stavebních i institucionálních.

---

¹¹² dnes se jedná o *Österreichische Nationalbibliothek*

4. Osudy klášterních budov po zrušení konventu

Po zrušení konventu Josefem II. obec prodala klášterní pozemky a z klášterní budovy se měla stát vojenská kasárna. „*Klášterní budova je určena pro město Nymburk jako vojenská kasárna, pročez se má dát odhadnout stavebnímu znalci k tomu účelu, aby se vědělo, co za ni má erár náboženskému fondu uhradit. Prozatím však má být dána pod dozor nymburskému magistrátu a s ním má být vyjednáno, zda by pronajímání pokojů mohlo přinést náboženskému fondu užitek.*“¹¹³

Klášterní kostel byl tenkrát vyzdoben hlavním oltářem Panny Marie Růžencové a dalšími deseti menšími oltáři. Byly tady také dva oltářní obrazy od významného českého barokního malíře Karla Škréty (1610 – 1674) a krásné varhany.¹¹⁴ Regionální badatel Emil Zimmler uvádí, že „*některé kusy zařízení kostela jsou v kostele ve Všebořovicích n. Ploučnicí*“^{115 116}.

Střecha kostela je popisována jako „*šindelem pobitá, tuze chatrná a shnilá*“¹¹⁷. Proto také dne 30.5.1794 zhotovil tesař Matěj Kos „*rozpočet, co bude stát zčásti nová střecha, zčásti oprava ve zrušeném dominikánském klášteře v Nymburce*“¹¹⁸. Veškeré práce měly stát 206 zlatých a 40 krejcarů. „*Zbývající část klášterní budovy a přední část kostela, kde je to ještě špatné, bude opravena za použití starého šindele, kterého bude možno ještě použít, jakož i šindeláků, zbývající nepoužitelný bude prodán v dražbě.*“¹¹⁹

V roce 1802 vznikl záměr, že se ve zrušeném klášteře usadí Řád zbožných škol (piaristé).¹²⁰ K realizaci tohoto plánu nikdy nedošlo.

---

¹¹³ tamtéž

¹¹⁴ Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846, fol. 198 r

¹¹⁵ Emil ZIMMLER, *Kdo stavěl dominikánský klášter v Nymburce?*, in : Občanské listy 52, 1939 – 1940, č. 37

¹¹⁶ Nejedná se o Všebořovice ale Všebořice, které jsou nyní součástí města Ústí nad Labem

¹¹⁷ SÚA, ČSÚ, kar. 288

¹¹⁸ SÚA, České gubernium – Publicum, kar. 2700, sign. 145/60

¹¹⁹ tamtéž

¹²⁰ SOkA Nymburk, spisy regulovaného magistrátu, kart. 10, č. kat 794

Nakonec zde nebyla vojenská kasárna zřízena, ale budova bývalého kláštera byla používána jako c. k. skladiště ¹²¹. Podle dohody ze dne 19.4.1819 koupil nymburský purkmistr Jan Gualbert Gabriel bývalý dominikánský klášter od krajského úřadu za 4080 zlatých vídeňských. Jan Gualbert Gabriel ho hned následujícího roku odprodal obci. Dne 2.2.1820 byly sepsány podmínky, za kterých byl ochoten bývalý klášter s kostelem městu přepustit. ¹²²

Jedenáctá podmínka zní : „*Poněvadž Jan Gualb. Gabriel nadřečený klášterní realitati jediné jen z lásky k měšťanstvu koupil a takový zase beze všeho vlastního zisku popustiti chce a jeho oumysl je tam cíl, by usedlost budto skrze od ní do stavu uvedených kasáren, školy a quartier pro učitelové, vinopalna, sejpka na kontribuční obilí nějaké ulehčení dosáhla neb aspoň svým časem nějaký užitek z toho potáhnout mohla*“ ¹²³.

Dne 4.5.1820 došlo k samotné kupní smlouvě, podle které opravdu Jan Gualbert Gabriel odprodal městu Nymburk bývalý dominikánský klášter za stejnou částku 4080 zlatých vídeňských, za kterou ho sám před rokem koupil. ¹²⁴

Z listiny ze dne 22.5.1820 se dovídáme o záměrech města : „*Klášterní budova byla námi zakoupena nikoli k postavení školy, nýbrž její polovina pivní pokladnou k postavení vinopalny a jen druhá polovina laskavými příspěvky k tomu účelu, aby v případě, že sebrané příspěvky budou postačovat, mohly být zřízeny dva pokoje a aby do nich mohla být ze špitálu přenesena škola.*“ ¹²⁵

Východní část bývalého kláštera tedy začala být využívána jako městská farní škola zatímco západní část koupilo várečné měšťanstvo. To zde vybudovalo lihovar neboli vinopalnu. ¹²⁶

Ze zprávy z 31.8.1820 vyplývá, že při rozdělování klášterní budovy z ní právovárečné měšťanstvo získalo tři čtvrtiny a pouze jedna čtvrtina připadla škole.

¹²⁷

---

¹²¹ Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen*, Bunzlauer Kreis, Praha 1834, s. 51

¹²² tamtéž

¹²³ tamtéž

¹²⁴ SOkA Nymburk, AMN, liber contractuum aureus 1795, fol. 719r – 720 v

¹²⁵ tamtéž

¹²⁶ Karel Vladislav ZAP, *Nymburk, královské město nad Labem*, in: Památky archeologické a místopisné III., 1859, s. 356

¹²⁷ SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 8, č.kat. 593

Kostel pak sloužil jako sklad obilí, sena a slámy. Jeho presbytář patřil ke škole a kostelní loď připadla do části patřící právovárečným občanům. Byly zde také provedeny jisté úpravy. „*Fresky v ambitech představují výjevy ze života sv. Dominika byly roku 1820 zabílením zrušeny. Téhož roku také upraveny jsou místnosti pro školu s byty pro kněze kooperatora a dva učitele*“¹²⁸.

Škola v těchto prostorech začala fungovat již v říjnu 1820, kdy „*s pomocí Boží byla po předcházejícím vysvěcení škol dne 9-ho října 1820 mládež do těchto místností již uvedena, jen presbyterium skrze nedostatek peněžitých prostředků nebylo možno ku kapli pro školní dívky zřízeno býti*“¹²⁹.

Snahy o obnovení kostela se objevují již od té doby, co město získalo bývalý klášter s kostelem. „*Již v r. 1819 při zřizování městské školy v bývalém dominikánském klášteře pomyslel tehdejší administrátor děkanství P. Jan Pažout na to, aby presbytář klášterního kostela, používaný jako skladiště, byl přeměněn ve školní kapli. Jeho brzký odchod do Litoměřic v r.1824 udělal jeho plánu konec.*“

130

Nebyl to ovšem definitivní konec těchto snah. Již v roce 1826 vyhlásil tehdejší administrátor Antonín Zych sbírku na obnovu kostela. Díky získanému obnosu mohlo dojít k drobným stavebním úpravám, které za částku 179 zlatých a 44 krejcarů provedl zednický mistr František Heller¹³¹. Tím však toto úsilí na mnoho let ustalo.

Ve 30. a 40. letech 19. století se v Nymburce jednalo o projektu, podle kterého by presbytář zrušeného klášterního kostela začal sloužit jako kontribuční sýpka. Tato jednání probíhala mnoho let, jak to dokazují listiny z let 1838, 1841, 1843 a 1844.

Tento projekt provázelo několik zmatků, které nakonec měly za následek, že se z presbytáře sýpka nestala. Za jedním z těchto nedorozumění stálo nymburské právovárečné měšťanstvo. To si myslelo, že mu vedle kostelní loď patří i presbytář a právě ten nabízelo na sýpku. Jenže presbytář patřil ke školní části.

Tím byl zmařen plán mladoboleslavského krajského úřadu ze dne 13.3.1843,

¹²⁸ Karel Vladislav ZAP, *Nymburk, královské město nad Labem*, in: Památky archeologické a místopisné III., 1859, s. 356

¹²⁹ SOkA Nymburk, Děkaný úřad (dále DÚ) Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹³⁰ Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846, fol. 332r

¹³¹ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana

který zněl : „Protože podle protokolu komise z 9. m. m., který sem předložil c. k. krajský inženýr, je ona část budovy exdominikánského kláštera, kterou chce právovárečné měšťanstvo podle protokolu z 11. prosince m.r. přenechat k uskladnění městského kontribučního obilí, k tomu účelu vhodná,.....,schvaluje se návrh magistrátu, aby byla k zamýšlenému účelu použita tato část exdominikánského kláštera, s podmínkou, že tato místnost bude chráněna jak před zřícením, tak před požárem a že bude zabráněno zkáze obilí. Opravy, nutné z ohledu na tyto požadavky, spočívají podle protokolu komise v tomto.“ ¹³² .

Jednalo se celkem o čtyři stavební úpravy. Magistrát proto měl sestavit rozpočet na tyto opravy. Ale ani v této otázce nepanovala shoda a tak se jednání o rozpočtu táhla celý rok 1843. Rozpočet byl nakonec sestaven až 16.1.1844 stavitelem Josefem Kaurou a tesařským mistrem Františkem Springelem. Ti požadovali za provedení stavebních úprav částku 935 zlatých a 2 krejcare. ¹³³

Až do dne 1.4.1844 vše nasvědčovalo tomu, že se celý plán na zřízení sýpky v presbytáři bývalého klášterního kostela bude realizovat. Ale právě v tento den vystoupil děkan Zych, který byl zároveň i okresním školním dozorcem, s námitkou, že „tato místnost nepatří právovárečnému měšťanstvu, nýbrž místnímu školnímu fondu společně s celou obcí“ ¹³⁴.

V listině ze dne 23.5.1844 ¹³⁵ se píše, že krajský úřad rozhodl, že kvůli výše zmíněným majetkově právním nesnázím nemůže dojít ke zřízení sýpky v původně zamýšlených místech. Nakonec bylo proto rozhodnuto, že sýpka vznikne v prázdných místnostech na radnici, které byly k tomuto účelu vhodné.

V letech 1841 – 1842 se oživil plán na zřízení kasáren v bývalém klášteře. Dne 10.2.1841 vznikla rozsáhlá zpráva, která říká:

„Vysokým indorsátním nařízením z 20. minulého měsíce č. 3318 bylo podepsanému c.k. zemskému stavebnímu ředitelství spolu s cís. státní účtárnou nařízeno přezkoumání a adjustace přiloženého stavebního operátu o adaptaci bývalého dominikánského kláštera v král. městě Nymburce na vojenská kasárna.

Při prohlídce plánu se však ukázalo, že ten kvůli své nehotovosti a jiným nedostatkům potud nemůže být zdejším úřadem přezkoušen, pokud tyto nedostatky

---

¹³² SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 18, č. kat. 1710

¹³³ tamtéž

¹³⁴ tamtéž

¹³⁵ tamtéž

nebudou opraveny cís. krajským inženýrem, který je s místem obeznámen.“¹³⁶

Dále se zde dovídáme, že bylo krajskému inženýrovi vytčeno celkem devět nedostatků, které měl odstranit. Hned druhý bod říká : „*Kvůli chybějícímu programu adaptace nelze z plánu, ani ze spisů zjistit, zda se má ponechat v přízemí se nacházející vinopalna, anebo nikoli, i jakému účelu bude při přeměně na kasárna věnována, přičemž se předpokládá, že je nutno se ohlížet na důležitou okolnost, že příchod do kasáren a do vinopalny nemůže být společný.*“¹³⁷

Stav bývalých klášterních budov se stále zhoršoval. Dne 29.12.1849 podali děkan Antonín Zych a Antonín Pelikán nymburskému magistrátu zprávu o tom, že „*věžička na jižní straně školního stavení zbořením hrozí*“ a také že „*průčelní zeď té věže nebezpečná jest a potřebí, aby pro uvarování nějakého neštěstí chod vížkou k záchodům školním se zavřel*“¹³⁸.

V roce 1857 byla nymburská triviální škola dle místodržitelského nařízení přeměněna na farní hlavní školu. V této podobě poté škola začala fungovat o rok později. Školní část kláštera byla z tohoto důvodu přestavěna. Během této rekonstrukce došlo k přeměně presbytáře bývalého kláštera na školní kapli. „*Tuto kapli zřídil a opravil r. 1860 měšťan nymburský pan Jan Nep. Zedrich z presbyteria bývalého kláštera dominikánského Nanebevzetí Panny Marie Bolestné.*“¹³⁹

Jan Nepomuk Zedrich o svém záměru píše „*Již v roku 1820 při uvedení školní mládeže do nových v oném klášteře zřízených místností vznikla v mně podhotoveným ta myšlenka, kdybych v tom stavu byl a prostředky k tomu měl, na svůj náklad toto presbyterium ku kapli dát zříditi*“ „*Když moji rodičové i tři bratři v Pánu zemřeli, pozůstala jen sestra a já naživě z tohoto Jan Bapt. a Terezie Zedrichovského rodu, umínil jsem sobě nyní, neb pozůstaviti, a poněvadž jak výše podotknuté zřízení farní školy hlavní v tahu bylo, a což by ku cti a chvále Boží sloužilo, uznal jsem sám u sebe co za nejprospěšnější pro školní dítky tuto kapli dát zříditi a na ten způsob moji před 37 lety vzniklou myšlenku skutek přivesti*“¹⁴⁰.

---

¹³⁶ SÚA, České gubernium, kart. 3296, sign. 49/7/7

¹³⁷ SÚA, České gubernium, kart. 3296, sign. 49/7/7

¹³⁸ SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 34, č. kat. 4514

¹³⁹ Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846, fol. 332r

¹⁴⁰ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

Jan Nepomuk Zedrich opravdu vyvinul obrovské úsilí. V jeho zápiscích se dochovala četná korespondence s úřady, které se záměrně snažily zřízení školní kaple oddalovat. Od jeho první žádosti městské radě ze dne 9.8.1857 k zasvěcení kaple sv. Janu Nepomuckému dne 12.8.1863 sice uběhlo šest let, ale Jan Nepomuk Zedrich nakonec dosáhl svého cíle ¹⁴¹.

O svém záměru informoval v listě ze dne 19.8.1857 také litoměřického biskupa. Také zde oznamuje, že chce kapli zasvětit „*svému i zemskému patronovi svatému Janu Nepomuckému*“ a že chce „*zřídit v ní důstojný oltář, kazatelnu a chór se dvěma postranními křídli, na něm dát postavit varhany*“ ¹⁴². Jan Nepomuk Zedrich doufal, že se mu podaří celý projekt realizovat do svátku sv. Jana Nepomuckého v roce 1860.

Litoměřický biskup na tento list kladně odpověděl dne 10.9.1857 ¹⁴³. Uděluje zde povolení k obnově presbytáře bývalého dominikánského kláštera na školní kapli. A zároveň sděluje své potěšení nad tím, že se k takovému činu někdo odhodlal a že se nymburský městský výbor jakožto patron školy rozhodl celou akci podporovat.

Na toto povolení od biskupa reagoval Jan Nepomuk Zedrich dopisem městské radě ze dne 17.10.1857, kde upozorňuje, že „*ústně požádal slavnou městskou radu o co nejrychlejší odstraní dřeva (Holzwerkers) z ní, aby bylo možno podniknout jistá opatření stran stavebního materiálu a abych mohl použít vyskytnuvších se příležitostí k dovozu, avšak splnění tohoto mně daného slibu očekávám dosud nadarmo.*“ ¹⁴⁴.

Za tímto účelem muselo dojít k několika stavebním úpravám. „*Aby tedy vše pokud možno odpovídalo účelu, musí být v postranní hlavní zdi, k níž jsou přistavěna skladiště (Depositorien), proraženo jedno kostelní okno a hlavní vstupní dveře; je tu tedy nutná jejich demolice, přičemž získaný použitelný materiál by byl použit na vnitřní chór, suť pak ke zvýšení hluboké kostelní půdy (Kirchenbodens). Jelikož při zřízení škol v roce 1820 byla sakristie, patřící k bývalému kostelu, určena a použita jako školní místnost, totiž pro 1.třídu, musí být tato zrušena*

---

¹⁴¹ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana
SOkA Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 61

¹⁴² SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹⁴³ tamtéž

¹⁴⁴ SOkA Nymburk, AMN, spisy 1850 – 1860, kart. 14, č. 816

a znovu určena za sakristii.“¹⁴⁵

Přestože stavební povolení přišlo až dne 27.11.1857, samotná přestavba započala již o dvacet dní dříve dne 7.11.1857¹⁴⁶, kdy „*první základní kámen vnitř pod chorem u přítomnosti veleb. p. p. Antonína Vedral, toho času cooperatora zde a bytem v tomto klášterním stavení, dne 7-ho listopadu 1857 položil a od té doby pokračovalo se ve stavbě, jak tomu tehdejší povětrnost dovolovala, a trvala přes tři léta;*“¹⁴⁷.

Přestavba se řídila plánem významného architekta Bernarda Grubera¹⁴⁸. Na rekonstrukci se podíleli i jiní. Byl to například varhaník Karel Vocelka, malíř Josef Hellich a mnozí jiní. Stavební práce byly dokončeny už v květnu 1860, ale administrativní průtahy způsobily další tříleté zpoždění, na které si dokonce Zedrich osobně stěžoval u samotného pražského biskupa.

Během stavebních prací zde dělníci objevili kosterní pozůstatky. Konzistoř proto psala dne 4.3.1858 list děkanu Holubovi, že se dověděla, že „*při kopání základů byly nalezeny kosti mrtvol a také hrobka, kde odpočívají zemřelí dominikánští kněží, musela být ze stavebních důvodů otevřena a zasypána*“¹⁴⁹ a dále byl děkan žádán, aby dal tyto kosti přenést na hřbitov, pokud nemohou zůstat na svém původním místě.

Na toto přání opověděl děkan Holub dne 12.7.1858 oznámením, že „*příští čtvrtek bude slavné přenešení kostí v Pánu zesnulých kněží řádu sv. Dominika, v klenbách pohřebních klášterského chrámu Páně nalezených, na hřbitov a jejich pohřeb*“¹⁵⁰.

Několik nymburských občanů mělo zájem o to, aby pro ně Jan Nepomuk Zedrich v obnovené kapli zřídil hrobku. Ten v lednu 1859 podal v této záležitosti konzistoři žádost. Dne 9.2.1859 obdržel na tuto svoji žádost prostřednictvím

---

¹⁴⁵ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹⁴⁶ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana

SOkA Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 61

¹⁴⁷ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹⁴⁸ Bernard Grueber (1806-1895) byl německý architekt a profesor architektury na malířské akademii v Praze. Jeho největším zájmem byla česká středověká architektura. S jeho jménem je spojena např. novogotická přestavba kostela Zvěstování Panny Marie na Novém Městě, přestavba zámku Sychrov, přestavba Letohrádku královny Anny v Praze, novogotická hrobka sv. Maxmiliána ve Svatém Janu pod Skalou a mnohé další.

¹⁴⁹ SOkA Nymburk, AMN, spisy 1850 – 1860, kart. 15, č. 436

¹⁵⁰ tamtéž

děkanského úřadu kladnou odpověď. Jedinou podmínkou bylo, aby se stavbou hrobky souhlasily i politické úřady.¹⁵¹

Proto hned 25.2.1859 podal novou žádost tentokrát na okresní úřad, který ji poslal na krajský úřad v Mladé Boleslavi. Také krajský úřad dal Zedrichovi svůj souhlas pod podmínkou, „že veškeré zdivo tohoto hrobu bude úplně neprodyšné, proto bude zřízeno z dobře vypálených cihel na nejlepší vápennou maltu, omítnuté portlandským cementem, na klenbu bude položena 4 palce vysoká nepropustná vrstva jílu a jednou po pohřbu bude tato hrobka neprodyšně uzavřena proti vstupním schodům 12 palců silnou, portlandským cementem omítnutou cihelnou zdí“¹⁵².

Celý rok 1859 byl poznamenán sporem mezi Janem Nepomukem Zedrichem a do té doby horlivým podporovatelem obnovy kaple nymburským děkanem Janem Holubem. Tyto spory musel dokonce řešit samotný litoměřický biskup Augustin Bartoloměj Hill.

Vše začalo dne 19.10.1859, kdy „přišel pan děkan do kaple, kde se ještě pracovalo a ke mně praví, že jsem zde nějaké okrasy dělat nechal, které do kostela nepatří; dal mu ale za odpověď, že zde jiného nic děláno, než jak nástin ukazuje, který mně sám pan děkan od p. profesora Grubra přinesl a odevzdal, pročez se od tohoto nástinu ani o vlas neuchýlil.“¹⁵³. Děkan Jan Holub poté nahlédl do stavebního plánu, který byl schválen i litoměřickou konzistoří, a potvrdil, že úpravy jsou prováděny v souladu s ním.

Přesto děkan poslal litoměřickému biskupu stížnost na Jana Nepomuka Zedricha. Ten dostal od biskupa dne 29.11.1859 vlastnoruční list, v kterém píše, že dostal z Nymburka psaní s mnoha podpisy, informující ho o tom, že mezi děkanem a Zedrichem jsou spory, „jelikož pan děkan činil námitky proti mnohým ozdobám v budoucí školní kapli a žádal jejich změnu“¹⁵⁴. Biskup dal celou věc prošetřit a přiklonil se na stranu nymburského děkana. Biskup také vyzval Jana Nepomuka Zedricha, aby se s děkanem usmířil.

Je těžké posoudit, na čí straně stála pravda, protože Jan Nepomuk Zedrich ve svém zápiscích vzpomíná : „Když jsem od p. p. vikáře odevzdaté toto psaní

---

¹⁵¹ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹⁵² SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹⁵³ tamtéž

¹⁵⁴ tamtéž

přečetl, přál sobě tento důstojný pán, bych jeho do kaple vedl, při vstoupení do té samé nemálo užasl nad důkladností, čistotou, dobrém rozdělení a vkusném vyvedení v celku, pročez se jevila radost a potěšení na obličejích tohoto důstojného p. p. vikáře J. Drbohlava a pravil : »Kdybych já taková kostelíček měl« (vlastní slova Jeho)“¹⁵⁵.

Dále Jan Nepomuk Zedrich ukázal při této návštěvě vikárovi Drbohlavovi okrasy, na které si stěžoval nymburský děkan Holub. „*Odpověděl důstojný p. vikář, že na tom docela nic nejní a podobných okras v mnoho kostelích jest.*“¹⁵⁶

Jan Nepomuk Zedrich nakonec nechal tyto okrasy odstranit. Litoměřického biskupa o tom informoval v dopise ze dne 30.12.1859. I když zde opět nezapomněl připomenout, že ony okrasy byly „*zcela podle plánu na restaurování, navrženého profesorem p. Gruberem*“¹⁵⁷.

Po skončení tohoto sporu se celá přestavba chýlila ke konci. Jan Nepomuk Zedrich o tom píše: „*když tato velmi nákladná, jakož i pevná a důkladná stavba a oprava v kapli již ukončena byla, až na oltář, kazatelnu a varhany, odebral jsem se 23-ho ledna 1860 do Prahy*“¹⁵⁸. Tam vyjednával o nadaci, kterou chtěl zřídit pro udržování kaple a vydržování katechety.

Mezi mobiliář, který Jan Nepomuk Zedrich pro kapli sehnal, patřily i dva zvony. Ty byly pojmenovány sv. Jan Křtitel a sv. Terezie po patronách Zedrichových rodičů. Zvon sv. Terezie vážil 119 liber a sv. Jan Křtitel vážil 62 liber. Byly zhotovené zvonařem Karlem Bellmannem a posvětil je strahovský opat Zeidler dne 1.12.1859.¹⁵⁹

Dne 19.5.1860 žádal Jan Nepomuk Zedrich městskou radu, aby mu sdělila přesné hranice pozemku, který patří ke škole, „*protože zamýšlím školnímu fondu patřící prostranství před školní kaplí, totiž to, kde kdysi stávala klášterní zahrada, jež byla ohrazena obvodovou zdí, vyrovnat, opatřit je takovým zábradlím, ..., a jednou je vysázet alejovými stromy a okráslit*“¹⁶⁰. Chtěl především vědět, zda se má držet stávajících základových zdí bývalé zahrady, nebo může pozemek rozšířit.

---

¹⁵⁵ tamtéž

¹⁵⁶ tamtéž

¹⁵⁷ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

¹⁵⁸ tamtéž

¹⁵⁹ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana

¹⁶⁰ SOkA Nymburk, AMN, spisy 1850 – 1860, kart. 16

Městský úřad mu zaslal odpověď o pět dní později, kde sděluje „že přístup do škol má být ponechán o 18 palců širší, než byly stávající základové zdi bývalé zahrady“¹⁶¹.

Přestože byla přestavba kaple hotova již v roce 1860, došlo k jejímu vysvěcení až o tři roky později. Tyto průtahy byly způsobeny spory mezi Janem Nepomukem Zedrichem s městem, které se týkaly dalšího udržování kaple. Nakonec byla tedy kaple vysvěcena dne 12.8.1863 biskupským vikářem a lyským děkanem Josefem Damaškem.¹⁶²

Dlabačova nymburská pamětní kniha popisuje celou přestavbu takto: „Vystavěl mezi presbytářem a kostelní lodí dělicí zeď, zbořil poškozené postranní kaple a klášterní hrobku a dal podle návrhu architekta Gruebera z Prahy celý vnitřek této budovy velkolepým způsobem opravit a vyzdobit. Na pískovcových sloupech spočívá příjemný prostorný chór s krásnými varhanami o 12 rejstřících, zhotovenými varhanářem Karlem Vocelkou v Praze. Stály 1400 zl. rak. čísla. Hlavní oltář, kdysi zasvěcená Panně Marii Růžencové, má krásný obraz, znázorňující sv. Jana Nep., jak stojí u vstupních kostelních dveří pražského metropolitního chrámu, rozděluje almužnu chudým. Je to dílo slavného pražského malíře Josefa Hellicha a stálo šlechtěného dárce 1500 zl. Kazatelna byla ladně a vkusně udělána Nosičem, uměleckým truhlářem v Praze. Obrazy nacházející se na ní jsou rovněž namalovány Hellichem. Osvětlení Spasitele na dveřích kazatelny je podivně působivé. ...V roce 1858 bylo při přestavbě klášterního kostela na kapli nalezeno pod schody chóru pět kusů projektilů, které pravděpodobně pocházejí z roku 1472, kdy byl Nymburk obléhán Uhry. Některé jsou zhotoveny z čediče, jiné ze žuly.“¹⁶³

Český historik Karel Vladislav Zap píše o nymburské kapli : „Z původní stavby klášterní nezbylo nic, ale kostel,...jest v archeologickém ohledu velmi zajímavý,...,pro stavební látku, čistou, červenou cihlu téměř beze všeho jiného příměsu. .... Litovati třeba, že již celý kostel nemohl býti nově a sice rozumně upraven,...“¹⁶⁴.

---

¹⁶¹ tamtéž

¹⁶² SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana a SOkA Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 61

¹⁶³ Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk z roku 1846, fol. 332r – 332 v

¹⁶⁴ Karel Vladislav ZAP, *Nymburk, královské město nad Labem*, in: Památky archeologické a místopisné III., 1859, s. 355 - 356

Dne 29.3.1870 sdělil nymburský purkmistr, „že varhany ve školní kapli v tak krátké době od jich postavení počítaje vzaly značné pohromy“¹⁶⁵. Jejich oprava byla vyčíslena varhanářem Hegerem na 130 zlatých. Jejich špatný stav byl způsoben tím, „že v kapli jest uzavřený mrtvý vzduch a žádná ventilace, což za následek mělo, že dřevo, z něhož varhany zhotoveny jsou, skoro veskrz nabobtnalo a jednotlivé k sobě přiléhající díly od sebe se odloučily.“¹⁶⁶. Obecní výbor se nakonec usnesl, že opravu varhan na nějakou dobu odloží.

Na stejné schůzi se projednávala také žádost Jana Nepomuka Zedricha „o povolení k zavěšení třech obrazů do kaple, jakož i o přenešení tělesných pozůstatků zemřelých svých rodičů do hrobky v kapli zřízené, konečně o popřání místa v téže hrobce pro svou osobu po úmrtí svém.“¹⁶⁷ Jeho žádosti bylo vyhověno.

Z vděčnosti Janu Nepomukovi Zedrichovi opravdu „uprostřed kaple jest krypta velkou mramorovou deskou přikryta, v níž odpočívají tělesné pozůstatky zakladatele a jeho rodičů“¹⁶⁸.

V 60. letech 19. století byla prováděna stavitelská činnost i v jiných částech bývalého dominikánského kláštera. Nymburský purkmistr napsal dne 28.5.1861 děkanovi list, kde mu sděloval, že „jedná se zde místně o zřízení většího divadla národního, a sice v místnostech bývalého kostela v klášteře exdominikánském“¹⁶⁹. Na to mu děkan odpověděl dne 15.6.1861. Sice schválil záměr zřídit divadlo, ale nepokládal za vhodné, aby k tomuto účelu byla přeměněna chrámová loď.¹⁷⁰ Přesto ještě téhož roku došlo k přestavbě horní části kostelní lodě na divadlo.

Zajímavým a poutavým způsobem je popsán stav tehdejšího bývalého dominikánského kláštera v *Dějínách ochotnického divadla a divadelního spolu „Hálek“*. Autor zde popisuje pochmurné, stísněné a teskné pocity, které v něm návštěva vyvolala.

Samotnou přestavbu popisuje následovně : „Vyjednáno bylo s várečným měšťanstvem o pronájem hořejšího skladiště a nájemné bylo předem zapláceno. Ihned povolání zedníci, tesaři, truhláři a jiní řemeslníci a klášterní zdi skoro dva

---

¹⁶⁵ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru 1870

¹⁶⁶ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru 1870

¹⁶⁷ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru 1870

¹⁶⁸ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, inventář kaple sv. Jana Nepomuckého z r. 1899

¹⁶⁹ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana

¹⁷⁰ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, spisy o kapli sv. Jana

metry silné byly probourány na vchody, stavěno podium a galerie. Hned byl také z Prahy povolán dekorační malíř mistr Macourek, který vzav potřebnou míru, vymaloval velice pěkné dekorace... Proscénium bylo z plátva a napodobovalo mramorovou stěnu. Opona – hedvábné záclony se sametovou drapérií, což vypadalo dosti vkusně – byla dle tehdejších znaleckých úsudků velice povedena. Pro obecnstvo byly postaveny řady lavic, rozdělené prostřední uličkou. Bylo 160 míst k sedění. Galerie byla v průčelí pouze obedněná a bylo na ní několik míst, tuším asi 36 k sedění. Ostatně byla určena pro obecnstvo k stání. Stropu bohužel nebylo. ... Osvětlení bylo rovněž velmi nedostatečné. ... Veškeré zařízení svědčilo tedy o nejchudobnější prozatímnosti. Stalo se nejednou, že za představení spustil se liják a leckterý divák promokl. ... Jevišťe bylo tak velké a hluboké, jak je nacházíme podnes. ... Vše v celém divadle bylo tedy provisorní a nebylo radno, věnovati větší náklad, ježto klášter byl na prodej a byl majiteli jen břemenem. Náklad na tuto adaptaci a zařízení dostoupil asi na 2500 zl“¹⁷¹.

Rozhodnutím města ze dne 8.2.1870 byl od právovárečného měšťanstva zakoupen celý bývalý klášter za 9000 zlatých. Město však ještě nebylo rozhodnuto, jak s tímto svým majetkem naloží.

Nejdříve se zdálo, že budovu bývalého kláštera koupí František Weitzer za 12 000 zlatých. Podle jiného návrhu MUDr. Molnára zde měla být zřízena nemocnice. Město však později oba tyto návrhy zamítlo a bylo rozhodnuto dát budovu prohlédnout stavitelskými odborníky a nechat udělat rozpočet na nejnnutnější opravy.

Nakonec zde byla v letech 1870-1872¹⁷² zřízena radnice, která zde měla své sídlo až do roku 1929. Veškeré přestavby se děly pod vedením stavitele Antonína Červeného (někde se uvádí Červinky). Podle jeho projektu byla loď zrušeného kostela přestavěna na radnici, která se nacházela v přízemí, a na divadlo, které bylo v patře.

„Konečně byly stavební práce ukončeny, přišli truhláři, malíři, zámečníci, aby tu provedli své práce. Dne 6.ledna 1872 byl slavnostně uveden do nových úřadoven starosta p. Ant. Brzorád, za jehož éry se toto vše provedlo. Hůře na tom bylo však divadlo. Spolku byla obcí poskytnuta k použití pouze prázdná místnost –

¹⁷¹ Dějiny ochotnického divadla a divadelního spolku „Hálek“ v královském městě Nymburce, Nymburk 1910, s. 14 - 16

¹⁷² SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru

čistě prázdná, pouhé čtyři stěny a strop – a ten ještě neúplný... Tedy kromě holého místa a pak kostry na prosceiové stěny nedostal spolek ničeho. Pouze šatny byly spolku upraveny a i tu bylo použito dveří a oken, které spolek dal svým nákladem zhotoviti.“¹⁷³

Na zasedání obecního výboru dne 26.3.1871 bylo rozhodnuto o tom, že zadní část kláštera bude okamžitě zbourána a to z následujících důvodů:

„1. Aby se zrušil nevhodný, nevkusný a zasmušilý ráz klášterní;

2. aby se docílil volný přístup zdravého vzduchu a výsluní na zadní části radnice, a tím způsobem aby se zamezila věčná nečistota na zadním dvorci se nalézající;

3. aby se tím způsobem domohlo mohutné množství materiálu, zejména cihel, kterýchž jest již nyní nevyhnutelně zapotřebí a které ani za drahé peníze v příštích 2 měsících nelze obdržet.“¹⁷⁴

Po dokončení těchto prací, byl dne 3.2.1872 vyhotoven rozpočet na stavbu nové radnice a divadla ze severní části starého dominikánského kláštera. Všechny práce včetně demoličních stály i s materiálem 22 979 zlatých a 25 krejcarů.¹⁷⁵

Jan Nepomuk Zedrich zemřel ve věku 80 let dne 12.11.1873. Podle svého přání byl o tři dny později pohřben v kapli, která byla jeho zásluhou obnovena.¹⁷⁶

Existence kaple byla po smrti Jana Nepomuka Zedricha v neustálém ohrožení. Na zasedání obecního výboru dne 15.1.1881 vyslovil purkmistr názor, „že pro pád, kdyby k rozšíření této nové budovy jedenkrátě přikročeno býti mělo, nebude na závadu kaple sousední, která vzhledem k prokázané potřebě místa stavebního i odstraniti se dala.“¹⁷⁷ Přestože k jistým stavebním úpravám došlo, kaple byla, naštěstí, zachována

Architekt Antonín Červený na místě bývalého kláštera v letech 1881-1886 vystavěl východní část nové školy. Při této rekonstrukci byla zbořena sakristie, vybudovaná před dvaceti lety Zedrichem, a schody na kůr.¹⁷⁸

---

¹⁷³ Dějiny ochotnického divadla a divadelního spolku „Hálek“ v královském městě Nymburce, Nymburk 1910, s. 20 - 21

¹⁷⁴ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru 1870 - 1871

¹⁷⁵ SOkA Nymburk, AMN, spisový materiál vytríděný po skartaci r. 1984, kart. 22, inv. č. 3

¹⁷⁶ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 61 - 62

¹⁷⁷ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru

¹⁷⁸ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání městské rady

V letech 1881 a 1882 byla však vystavěna nová sakristie ¹⁷⁹, schody na kůr a přibyla nová neoslohová gotizující vížka.

Ale už při zasedání městské rady dne 11.3.1897 „*Návrh p. děkana Rejzka na opravu kaple sv. Jana a na uhrazení dotyčných nákladů se přijímá, jakož i odstranění nynější sakristie, současně požádá se hejtmanství o svolení.*“ ¹⁸⁰ To znamená, že tato nová sakristie zbudovaná v roce 1881 fungovala pouze 16 let.

Ve stejném roce došlo i k jiným stavebním úpravám. Malíř František Tuček provedl: „*obarvení a vyzlacení kazatelny, nátěr stropu, nátěr oltáře a vyčištění obrazů, obarvení pažení u schodů, obarvení dveří, lavic atd.*“ ¹⁸¹ O rok později stejný malíř vymaloval celou kapli. ¹⁸²

Důležitým zdrojem informací o kapli sv. Jana Nepomuckého z této doby je také soupis jejího inventáře z roku 1899. ¹⁸³

I v novém století probíhaly na kapli každoroční úpravy a opravy. Větší úpravy probíhaly v letech 1911-1913, kdy byla opravena šindelová střecha a malíř Jan Kvíz částečně nově vymaloval kapli. ¹⁸⁴

V únoru 1918 byly kapli pro válečné účely odebrány oba zvony a 43 píšťal. ¹⁸⁵

Dne 12.3.1921 městská rada světila kapli do rukou nově vzniklé československé církvi. Proti tomuto protizákonnému jednání se postavil nymburský děkan Rejzek. Dne 26.11.1922 zemská správa politická rozhodla, že kapli smí používat pouze římskokatolická církev. S návratem kaple městská rada dlouho váhala a učinila tak až v září 1923. ¹⁸⁶

Roku 1935 obec půjčila budovu radnice divadelnímu spolku. Následovalo zvětšení prostor divadla směrem na západ mimo prostory bývalého kláštera.

V roce 1940 napsal do nymburských novin článek o kapli místní badatel Emil Zimmerl. Píše se zde: „*Stopy po gotickém slohu nesou vedle zazděných oken*

---

¹⁷⁹ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru

¹⁸⁰ SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání městské rady

¹⁸¹ SOkA Nymburk, AMN, účty školní kaple sv. Jana 1890-1900

¹⁸² SOkA Nymburk, AMN, účty školní kaple sv. Jana 1890-1900

¹⁸³ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, inventář kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1899

¹⁸⁴ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 62

¹⁸⁵ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 62

¹⁸⁶ SOkA Nymburk, DÚ Nymburk, Dějiny děkanství nymburského, s. 63

také zbytky přípon a žeber kleneb gotických, které jsem vyšetřil na půdě kaple. Patrně, že původně byl vnitřek kaple mnohem vyšší. Přístavek na kapli k západu, oddělený od ní vysokým kruhovým klenbovým obloukem, byl buď lodí, nebo refektářem, osvětleným gotickými okny, z nichž dvě bylo znáti v čelní zdi k západu až do nedávné nové přestavby na divadlo.“¹⁸⁷

---

¹⁸⁷ E. ZIMMLER, *Kdo stavěl dominikánský klášter v Nymburce?*, in: *Občanské listy* 52, 1939-1940, č. 34

Závěr

Tuto bakalářskou práci s názvem *Dějiny dominikánského kláštera v Nymburce* jsem rozdělila do pěti kapitol. V první kapitole se zabývám různými publikacemi, které se tomuto tématu věnují. Všechna zmíněná díla jsem přečetla a na základě informací, které jsem během svého bádání získala, jsem provedla jejich stručné hodnocení. Některá tato díla jsou velmi kvalitní a odborně zpracovaná, ale u některých jsem zjistila, že podávají mylné údaje. Některé tyto omyly se, bohužel, opakují i u dalších autorů, kteří tyto chyby převzali.

V druhé kapitole jsem se věnovala nejstarším dějinám nymburského kláštera dominikánů. Došla jsem k závěru, že nejstarší listina pro nymburský klášter dominikánů, která je datovaná již rokem 1257, obsahuje mnoho problematických míst. Proto vznikl kláštera kladu až do poloviny 70. let 13. století. Klášter mohl ve středověku fungovat mimo jiné díky podpoře pánů z Kunštátu a Poděbrad, jejichž rodové znamení bylo vymalováno na zdi klášterního kostela. V této době zde také existovala klášterní knihovna. Nalezení soupisu dvaceti sedmi knih klášterní knihovny z přelomu 13. a 14. století pokládám za největší objev týkající se nymburského kláštera za několik let. Přesto o této době nemáme dostatek poznatků, které by nám umožnily vytvořit si ucelenější představu o ti velikosti tehdejšího nymburského konventu a stavební podobě kláštera.

O fungování a podobě obnoveného kláštera v letech 1667-1789, o kterém pojednává třetí kapitola, jsem získala daleko víc dat. Proto jsem zde mohla hojně citovat dobové prameny. Díky podpoře mnohých mecenášů mezi nimiž byla i hrabata Morzinové se konvent rozrůstal. Důkazem tehdejšího rozkvětu může být i sepsání *Historie nymburského konventu kazatelského řádu Panny Marie Růžencové* z roku 1752. Od poloviny 80. let 18. století však úřady učinily několik opatření vedoucí nakonec k úplnému zrušení konventu v roce 1789.

Z tohoto období nám ovšem zůstává mnoho nezodpovězených otázek, které se týkají klášterní knihovny a archivu. Je to téma nanejvýš zajímavé. Ve své bakalářské práci jsem se mu ale věnovala jen okrajově, protože jsem zjistila, že by si toto téma zasloužilo samostatnou práci.

Ve čtvrté kapitole jsem se zabývala osudy budov zrušeného kláštera. V 19. a 20. století prošel areál bývalého kláštera mnoha stavebními i institucionálními změnami.

Z celého klášterního komplexu se do dnešní doby zachovala pouze bývalá školní kaple sv. Jana Nepomuckého. Loď zrušeného kostela byla přestavěna na radnici, která se nacházela v přízemí, a na divadlo, které bylo v patře. Radnice zde sídlila do roku 1929 a divadlo v těchto prostorech existuje dodnes. Východní křídlo kláštera se dostalo do majetku školy, která zde působí i dnes.

V této bakalářské práci jsem se věnovala dějinám dominikánského kláštera v Nymburce. Ten tvořil nedílnou součást dějin tohoto města. Přesto se domnívám, že v současnosti se na zdejší klášter zapomíná. Důvodem této situace může být velmi nevábný vzhled nepoužívané a zchátralé školní kaple sv. Jana Nepomuckého. Staré, ošklivé a nepotřebné věci nevzbuzují u lidí zájem. Přesto doufám, že se tento stav brzo změní a tato kaple nebude mít jen svoji minulost, ale také budoucnost.

Město Nymburk dalo vypracovat projekt na záchranu kaple sv. Jana Nepomuckého. Podle toho projektu vyčísleného přibližně na dvacet milionů korun českých by měla zrestaurovaná kaple sloužit jako výstavní, koncertní a oddací síň. Myslím, že by to bylo důstojné využití těchto prostor.

Použitá literatura

Prameny:

Edice:

Codex iuris municipalis (dále CIM), sv. II., Ed. J. ČELAKOVSKÝ, Praha 1895, s.296-298, č.180

CIM, sv. II, Ed. J. ČELAKOVSKÝ, Praha 1895, s. 382 – 383, č. 249

Fontes rerum Bohemicarum (dále FRB), sv. V., s. 409

FRB V., s. 592

FRB V., s. 478-479

Knihy kšaftů III/4, III/5

Libri erectionum (dále LE), sv. V., Ed. C. BOROVIČ, Praha 1888, s.640-641, č. 863

LE, sv. V., Ed. C.BOROVIČ, Praha 1888, s. 548-549, č.741

LE, sv. V., Ed. C.BOROVIČ, Praha 1888, s. 640-641, č.863

Monumenta Vaticana (dále MV), sv. I., Ed. L. KLICMAN, s.519-520, č.890

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae (dále RBM), sv. II.,

Ed. Josef EMLER, Praha 1882, s.1038, č.2397

RBM, sv. IV., Ed. Josef EMLER, Praha 1892, s. 850-851, č. 2182

Státní ústřední archiv (dále SÚA):

SÚA, Archiv pražského arcibiskupství I, kart. 868

SÚA, Archivy zrušených klášterů (dále AZK), kniha 52

SÚA, České gubernium – Publicum, kar. 2700, sign. 145/60

SÚA, České gubernium, kart. 3296, sign. 49/7/7

SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8, s. 244
SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8, s. 259
SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 8, s. 280
SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 9, fol. 66r
SÚA, Řád dominikánů, Praha, inv. č. 10, s. 167

SÚA, Česká státní účtárna (dále ČSÚ), kar. 288

Státní okresní archiv (dále SOKA):

SOKA Nymburk, Dějiny děkanství nymburského

SOKA Nymburk, Děkanství úřad (dále DÚ) Nymburk, Zedrichovy zápisy o školní kapli

SOKA Nymburk, DÚ Nymburk, inventář kaple sv. Jana Nepomuckého z r. 1899

SOKA Nymburk, DÚ Nymburk, Spisy o kapli sv. Jana

SOKA Nymburk, DÚ Nymburk, Liber memorabilium

Historie nymburského konventu kazatelského řádu P. Marie Růžencové, SOKA, Archiv města Nymburk (dále AMN), spisy předmagistrátního období, kart. 6, č. kat. 792

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 3, č. kat. 395

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 3, č. kat. 404

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5, č. kat. 597

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat. 601

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat. 605

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat. 608

SOKA Nymburk, AMN, spisy předmagistrátního období, kar. 5., č. kat. 610

SOKA Nymburk, AMN, liber contractuum aureus 1795, fol. 719r – 720 v

SOKA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 177 r

SOKA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 184 v -185 r

SOKA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 191 v

SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1662-1666, fol. 192 v
SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1690 – 1695, fol. 272 v – 273 r
SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1690 – 1695, fol. 295 v
SOkA Nymburk, AMN, radní protokol 1695 – 1699, fol 159 r – 160r

SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 8, č. kat. 593
SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 10, č. kat. 794
SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 18, č. kat. 1710
SOkA Nymburk, AMN, spisy regulovaného magistrátu, kart. 34, č. kat. 4514

SOkA Nymburk, AMN, spisy 1850 – 1860, kart. 14, č. 816
SOkA Nymburk, AMN, spisy 1850 – 1860, kart. 15, č. 436
SOkA Nymburk, AMN, spisy 1850 – 1860, kart. 16

SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání obecního výboru 1870

SOkA Nymburk, AMN, spisový materiál vyříděný po skartaci r. 1984, kart. 22,
inv. č. 3

SOkA Nymburk, AMN, zápisy ze zasedání městské rady

SOkA Nymburk, AMN, účty školní kaple sv. Jana 1890-1900

Vlastivědné muzeum v Nymburce:

Dějiny ochotnického divadla a divadelního spolku „Hálek“ v královském městě
Nymburce, Nymburk 1910

Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk
z roku 1846, fol. 197 v

Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk
z roku 1846, fol. 198 r

Vlastivědné muzeum v Nymburce, Memorabilien – Buch der k. Stadt Nymburk
z roku 1846, fol. 332r – v

Vavřinec z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, Praha 1954

Literatura:

- Dalibor BALCAR, *Soupis prvotisků dominikánské knihovny v Praze*, Praha 1963
- Vladimír CINKE, *Organizace českých klášterů v 13. a 14. století*, in: Československý časopis historický 16, 1968
- Co je to dominikán?*, informační brožura o dominikánském řádu, Olomouc 1948
- Georgius CRUGERIUS, *Sacri pulveres mensis Aprilis*, Praha 1669, s. 125
- Dějiny ochotnického divadla a divadelního spolku „Hálek“ v královském městě Nymburce*, Nymburk 1910, s. 14-16
- Zdislava ČERNÁ, *Dějiny řádu kazatelského*, Samizdat, Praha 1975
- Tomáš ČERNUŠÁK, Augustin PROKOP, Damián NĚMEC, *Historie dominikánů v českých zemích*, Praha 2001
- Vladimír DENSTEIN, *Raně gotická architektura žebravých řádů v Čechách a na Moravě*, in: Akord 2, 1938, s. 17-32
- Karel DOLISTA, *Předhusitský Nymburk a jeho nejstarší kniha městského soudu*, in: Sborník archivních prací 1, ročník XXVI., Orbis, Praha 1976, s. 139-201
- Dominikáni*, Praha 1996
- Zdeněk FIALA, *Správa a postavení církve v Čechách od počátku 13. do poloviny 14. stol.*, in: Sborník historický 3, Praha 1955, s. 64 - 88
- František FORST, *Knihovna kláštera dominikánů v Nymburce*, in: Knihovna-vědecko teoretický sborník, svazek 9, Praha 1975, s. 317-334
- William A. HINNEBUSCH, *Dějiny Řádu kazatelů*, Praha 2002
- Josef HOBZEK, *Kláštery v českých zemích z hlediska památkové obnovy*, Praha 1987
- Rudolf HOLINKA, *K literární činnosti českých dominikánů ve 14. století*, in: Řád 8, 1942, s. 202-205
- Ivan HLAVÁČEK, *Dominikáni v Nymburku*, in: Knihy a knihovny v českém středověku, Karolinum, Praha 2005, s. 130-135
- František HRNČÍŘ, *Královské město Nymburk nad Labem: Obraz minulosti i přítomnosti*, Nymburk 1894
- Mansvet JAKUBIČKA, *Příchod a počátky řádu dominikánů v našich vlastech*, in: SHK 17, 1916, s. 210-216
- Mansvet JAKUBIČKA, *Příchod prvních dominikánů do naší vlasti*, Praha 1916
- Mansvet JAKUBIČKA, *Styky řádu kazatelského s Karlem IV. a pražskou*

univerzitou, Praha 1916

Luděk JIRÁSKO, *Kláštery ve městech v Čechách a na Moravě*, in: *Hospodářské dějiny* 4, 1979, s. 133 – 164

Vladimír KOUDELKA, *Dominik – Zvěstování Božího slova*, Praha 1992

Vladimír KOUDELKA, *Karlova univerzita a dominikáni*, in: *Filosofická revue* 16, 1948

Vladimír KOUDELKA, *Obnovení české provincie dominikánů za provinciála Bohumíra Marcquise v 17. století*, Olomouc 1946

Vladimír KOUDELKA, *Poznámky k blahoslavenému Česlavovi*, in: *Salve* 8, číslo 2, 1998, s. 37-43

Vladimír KOUDELKA, *Zur Geschichte der böhmischen Dominikaner provincz im Mittelalter II.*, in: *AFP* 26, 1956

František KULHÁNEK, *Dějiny královského města Nymburka*, 1911

Meinolf LOHRUM, *Dominik*, Praha 1999

Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Dominikánský klášter v Nymburku*, in: *Historická inspirace – Sborník k poctě Dobroslava Líbala*, Jalma, Praha 2001, s. 245-259

Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996 (Jedná se o originál uložený na Městském úřadu Nymburk)

Klára MEZIHORÁKOVÁ, *Řádová architektura dominikánek*, in: *Salve* 8, Praha 1998

Mnišky řádu kazatelského, Znojmo 1994

Marie NERADOVÁ, *Vznik a prvních padesát let České kongregace sester dominikánek*, Olomouc 1997

Augustin Alois NEUMANN, *Římské zprávy o českých dominikánech*, Praha 1933

Augustin Alois NEUMANN, *Z dějin českých klášterů do válek husitských*, Praha 1936

Nymburk – Kniha dobových pohlednic, Nymburk 2000

Nymbursko, Nymburk 1912, s. 490

Pamětní spis k sedmistyletemu výročí založení řádu kazatelského 1216 – 1916, Praha 1916

Antonín PODLAHA, Josef TUMPACH, *Dominik a řád dominikánský*, in: *Český slovník bohovědný III.*, Praha 1912, s. 573

- Augustin PROKOP, *Provincia Bohemiae In Via Dominici*, Samizdat, 1985, s.129 – 153
- Vladislav RAZÍM, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – městské opevnění – stavebně historický průzkum*, Praha 1997
- August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého 12*, Praha 1900, s. 5-6
- Wilhelm SCHLÖSSINGER, *Geschichte der böhmischen Dominikaner Ordensprovinz*, Praha 1916
- Petr SOMMER, *České kláštery 10. až 13. stol. ve světle archeologických výzkumů*, in: *Archeologica historica* 3, Brno 1977, s. 337 - 345
- Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen, Bunzlauer Kreis*, Praha 1834, s. 51
- Josef SVÁTEK, *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*, Praha 1987
- Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dějiny královského města Nymburka*, in: *Český časopis historický* 24, 1918, s. 286-300
- Umělecké památky Čech K/O*, díl II., s. 515
- Pavel VLČEK, Petr SOMMER, Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 396
- Karel Vladislav ZAP, *Nymburk, královské město nad Labem*, in: *Památky archeologické a místopisné III.*, 1859, s. 340-360
- Emil ZIMMLER, *Kdo stavěl dominikánská klášter v Nymburce?*, in: *Občanské listy* 52, 1939-1940, č. 34
- Bohumil ZLÁMAL, *Příručka českých církevních dějin I. – V.*, Olomouc 2008
- Jakub ZOUHAR, *Dominikánský řád ve světle českého dějepisectví*, diplomová práce na UK PedF, 2003
- Jakub ZOUHAR, *Generální studia dominikánů u sv. Jiljí v Praze v 17. a 18. stol.*, seminární práce na UK PedF, 2001
- Jakub ZOUHAR, *Přehled dějepisectví dominikánského řádu v Čechách a na Moravě v 16. – 18. století*, in: *Úloha církevních řádů při pobělohorské rekatolizaci*, Praha 2003

Anotace v českém jazyce

Tato bakalářská práce s názvem *Dějiny dominikánského kláštera v Nymburce* je rozdělena do pěti kapitol.

První kapitola se týká publikací, které byly k danému tématu napsány. Některá tato díla jsou kvalitní a odborně zpracovaná, ale některá pracují s mylnými údaji. Některé tyto omyly se, bohužel, opakují i u dalších autorů, kteří tyto chyby převzali.

Druhá kapitola popisuje nejstarší dějiny dominikánského kláštera v Nymburce. Jedná se o období od 70. let 13. století, kdy byl klášter založen společně s městem, do roku 1421, kdy byl klášter zničen husitskými vojsky.

Třetí kapitola se věnuje procesu obnovení kláštera a jeho dalšímu fungování v letech 1667-1789. Klášter byl obnoven díky velikému úsilí patera Theofila z Ostropole. Důkazem rozkvětu kláštera v této době je sepsání *Historie nymburského konventu kazatelského řádu Panny Marie Růžencové* z roku 1752.

Čtvrtá kapitola se zabývá osudy budov zrušeného kláštera. Východní část bývalého kláštera začala být využívána jako škola a v západní části byl zřízen lihovar. Kostel sloužil jako sklad.

V letech 1857 až 1897 sloužil presbytář bývalého klášterního kostela jako školní kaple sv. Jana Nepomuckého. Velikou zásluhu na zřízení této kaple měl Jan Nepomuk Zedrich.

Lod' zrušeného kostela byla přestavěna na radnici a divadlo. Radnice zde sídlila do roku 1929 a divadlo v těchto prostorech existuje dodnes.

Pátá kapitola pojednává o klášterní knihovně a archivu obnoveného kláštera. Toto téma je velice zajímavé a jeho důkladné zpracování by vystačilo na samostatnou bakalářskou práci.

Do dnešních dnů se z areálu bývalého dominikánského kláštera v Nymburce dochovala jen zchátralá kaple sv. Jana Nepomuckého. Město Nymburk dalo vypracovat projekt na záchranu této kaple. Podle toho projektu vyčísleného přibližně na dvacet milionů korun českých by měla zrestaurovaná kaple sloužit jako výstavní, koncertní a oddací síň.

Annotation in English

THE HISTORY OF NYMBURK´S MONASTERY

This thesis about Nymburk monastery consists of 5 sections.

First section refers to the issues that relate to above mentioned topic. Some of the publications are of high quality expertly treated, unfortunately some of them worked out with false information. Some of these false information repeat also at other authors who overtake them.

Second section describes the oldest history of the monastery in Nymburk. It refers to the period since 70 years of the 13.th century when the monastery was established together with the town itself up to the 1421 when the monastery was destroyed by the Hussite army.

Third section speaks about renovation of the monastery and its further function during 1667-1789. The monastery restoration was done thanks to much efforts of priest Theophil of Ostropole. As a proof of the monastery bloom we can find the „*Historia Conventus P.V. Maria de Rosario*“ (1752).

Fourth section deals with monastery buildings destiny. Eastern part of former monastery started to be used as a school and in the western part a distillery was established. The church was used as a stock.

In 1857-1897 the presbytery of the monastery church was used as Saint Jan of Nepomuk´s school chapel. Jan Nepomuk Zendrich made much effort to achieve this chapel establishment.

The main aisle of the church was rebuilt for a city hall and a theater. The city hall had got its eats there up to 1929 while the theatre is here up to day.

The fifth section is devoted to the monastery library and an archive of the renovated monastery. This topic is very interested and its detailed treating would be enough for a new individual bachelor´s thesis.

Only derelict chapel of Jan of Nepomuk hangs over the years up today. City hall Nymburk submitted a project for retrieval of this chapel. According to the project (costs of up to 20mil Kc) the chapel should have function of a concert, exhibition and marriage hall.

Seznam příloh

1. Detail anonymní rytiny z alba V. Kořínka. Rytina z 3/4 19. století zachycuje barokní podobu kláštera, zejména západní křídlo s bazilikálním řešením.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Dominikánský klášter v Nymburku*, in: *Historická inspirace – Sborník k počtě Dobroslava Líbala*, Jalma, Praha 2001, s. 249

2. Jižní průčelí západního barokního křídla kláštera. Kresba zobrazuje stav před demolicí.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

3. Pohled od jihovýchodu na novostavbu školy z roku 1882. Sbírka V. Kořínka.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

4. Školní kaple sv. Jana Nepomuckého na začátku 20. století. Pohled na kapli ze severu.

Převzato z: *Nymbursko*, Nymburk 1912, s. 21

5. Detailní pohled na neorenesanční budovu městské radnice na místě bývalého klášterního kostela a školní kapli sv. Jana Nepomuckého. Pohlednice pochází z roku 1900.

Převzato z: *Nymburk – Kniha dobových pohlednic*, Nymburk 2000, s. 84

6. Pohlednice z roku 1970. Zachycuje budovu Hálkova divadla. To bylo postavené v roce 1936 podle plánů architekta Jaroslava Kostky a Ladislava Cikáře na místě bývalé radnice. Budova je vystavěna v kubistickém stylu.

Převzato z: *Nymburk – Kniha dobových pohlednic*, Nymburk 2000, s. 103

7. Obraz sv. Dominika z bývalého dominikánského kláštera v Nymburce.

Převzato z: *Nymbursko*, Nymburk 1912, s. 635

8. Východní průčelí kaple.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

9. Příčný řez školní kaplí s pohledem k východu. Nad barokní klenbou jsou patrné zbytky gotického zaklenutí.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

10. Příčný řez s pohledem k západu.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Nymburk – Kaple sv. Jana Nepomuckého – Bývalý klášterní kostel řádu dominikánů*, Praha 1996

11. Plán školní kaple zachycující různé stavební úpravy. U přízemí je čárkovaně doplněná pozdější upravená loď s opěrnými pilíři. Gotické zdivo je křížkováno, barokní zdivo je šrafováno, úprava z 19. století je dvojitě šrafována a novodobé úpravy jsou tečkovány.

Převzato z: Petr MACEK, Pavel ZAHRADNÍK, *Dominikánský klášter v Nymburku*, in: *Historická inspirace – Sborník k poctě Dobroslava Líbala*, Jalma, Praha 2001, s. 250

12. Současný pohled na kapli sv. Jana Nepomuckého z východní strany.

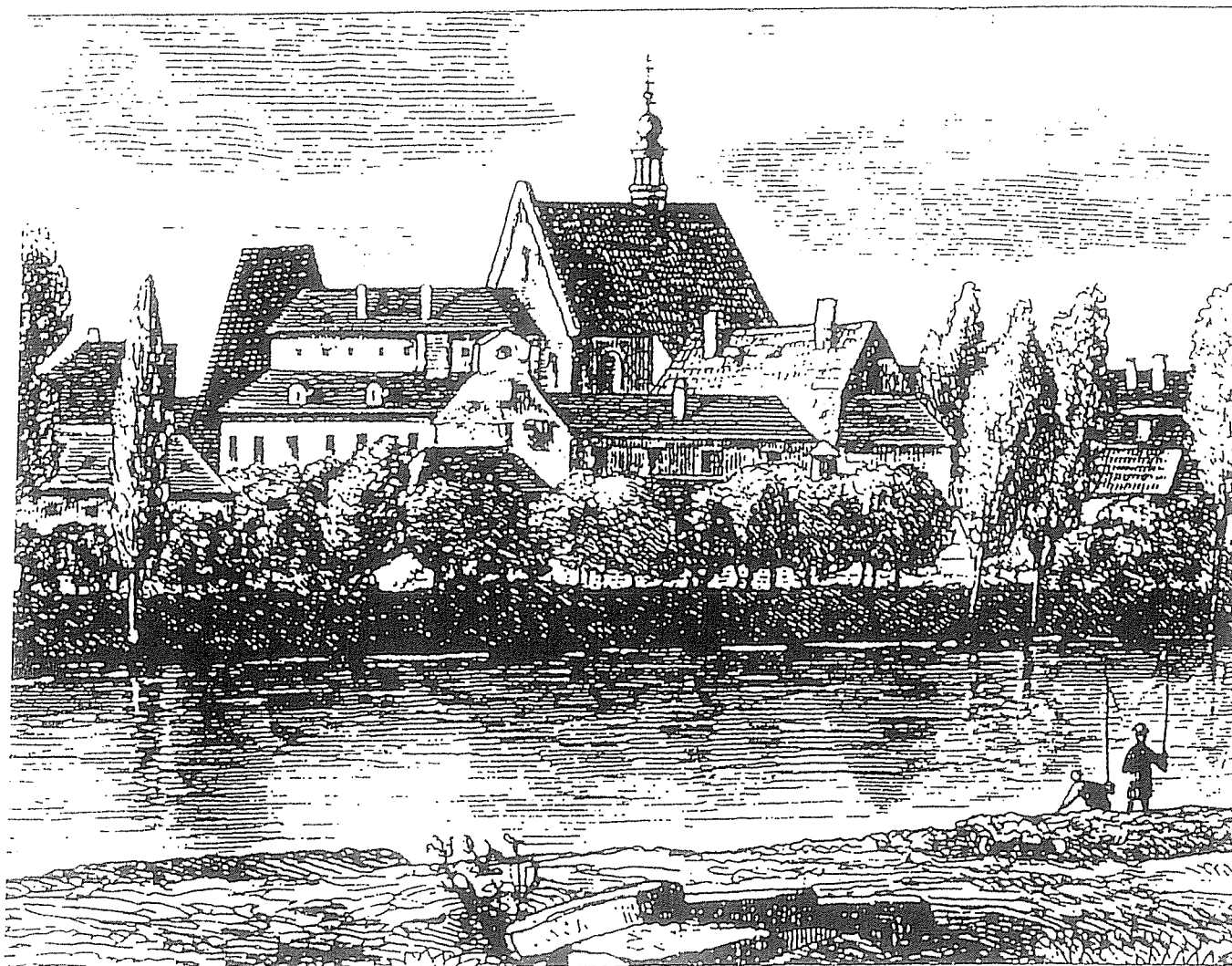
Vlastní fotografie

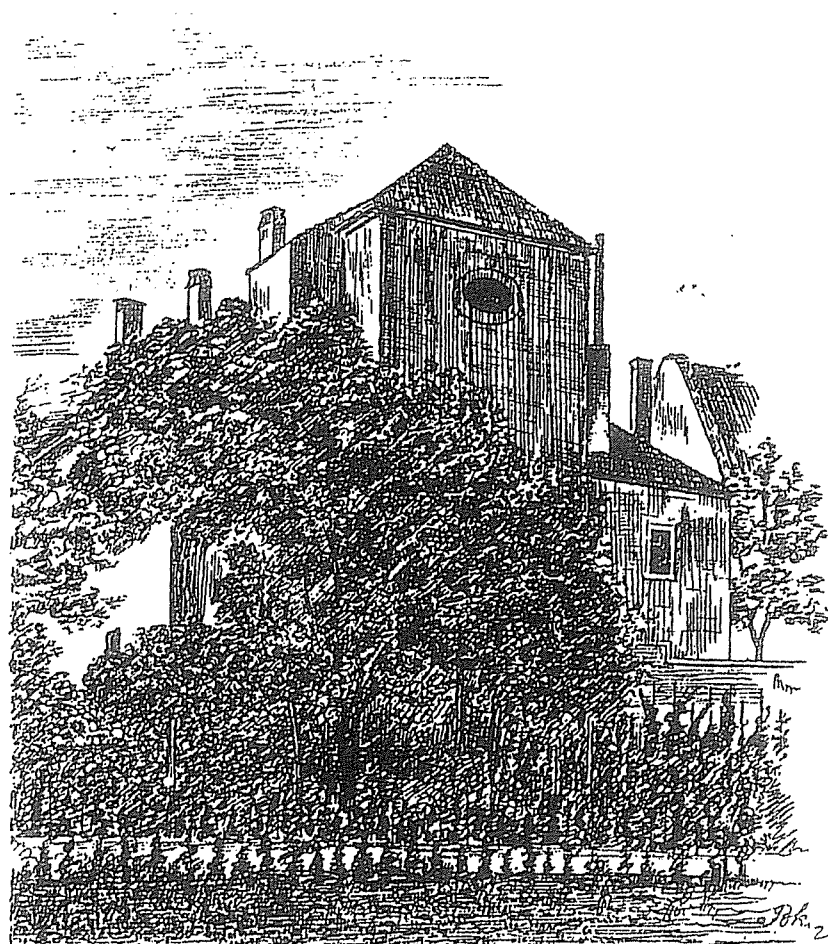
13. Dělová koule ve východní zdi kaple sv. Jana Nepomuckého.

Vlastní fotografie

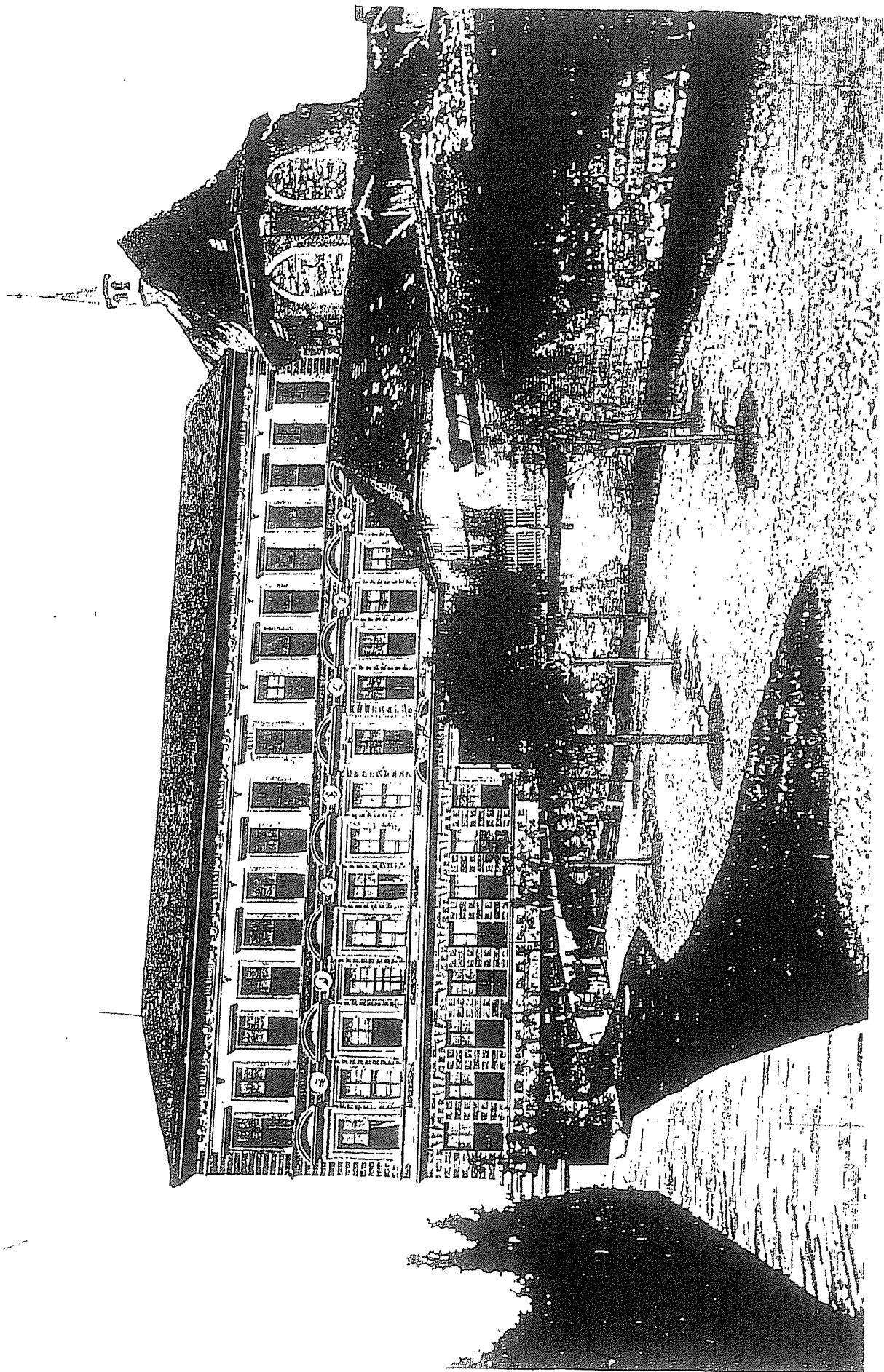
14. Zašlá pamětní deska na severní zdi kaple sv. Jana Nepomuckého. Ta jediná v Nymburce připomíná historii bývalého kláštera dominikánů.

Vlastní fotografie

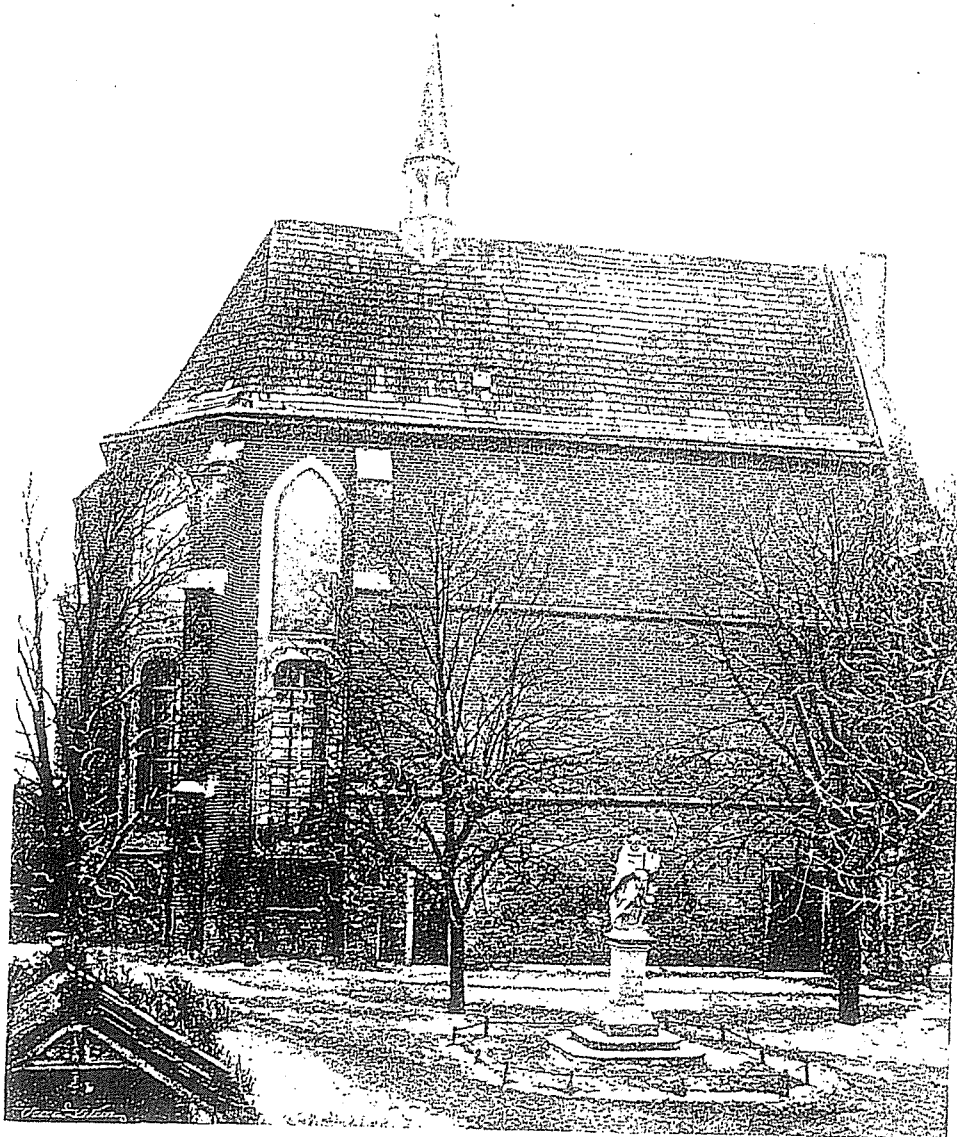

Býv. dominikánský klášter, kde hrávalo se divadlo.

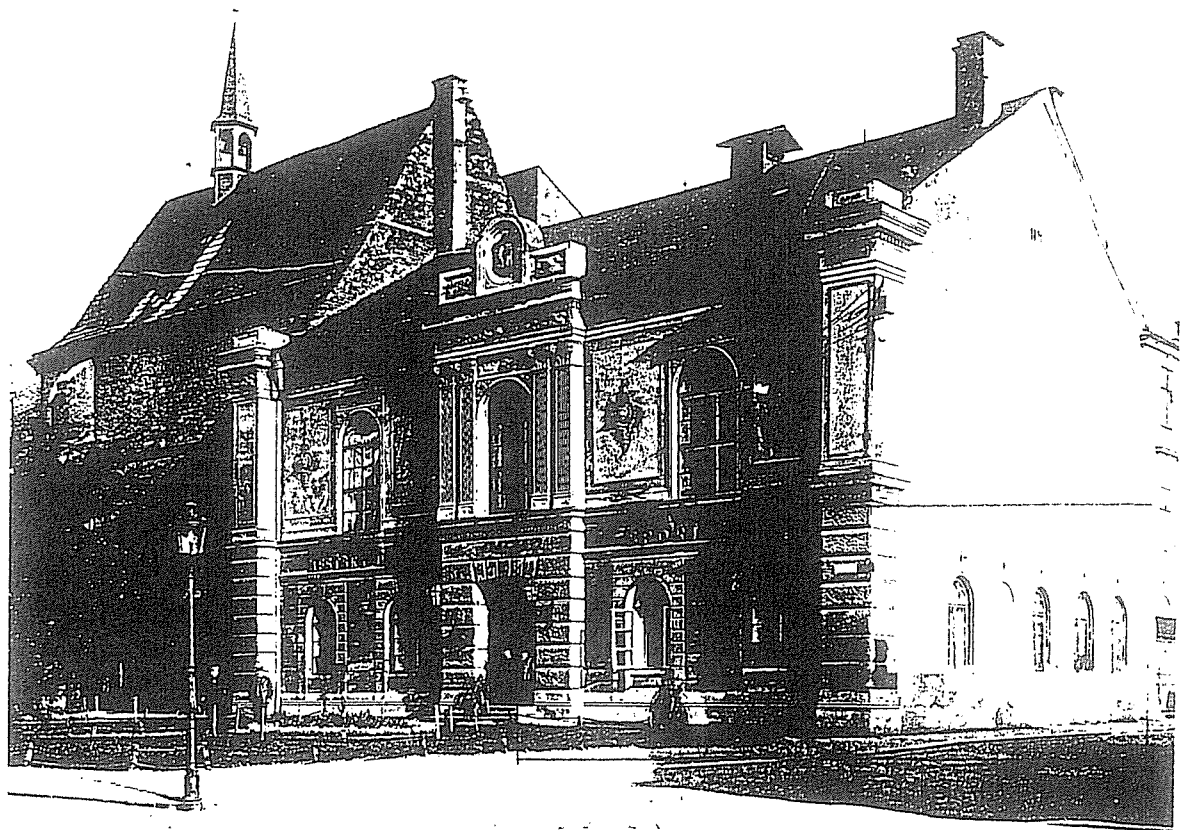

Příloha č. 3

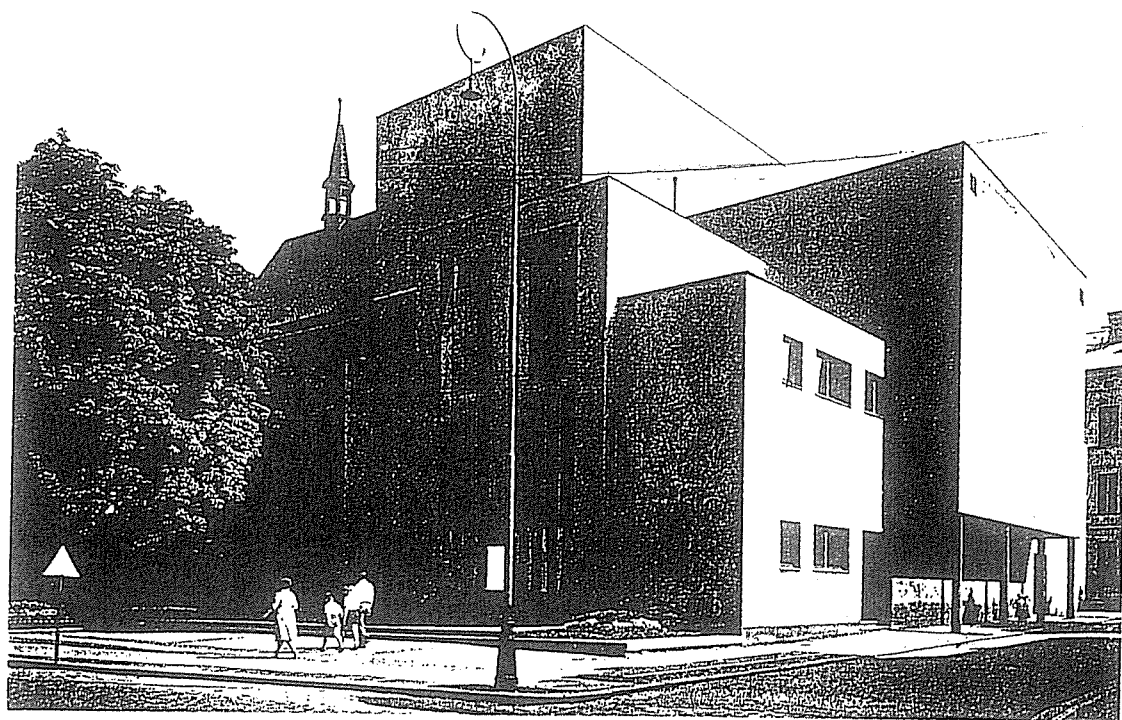

Nymburk.

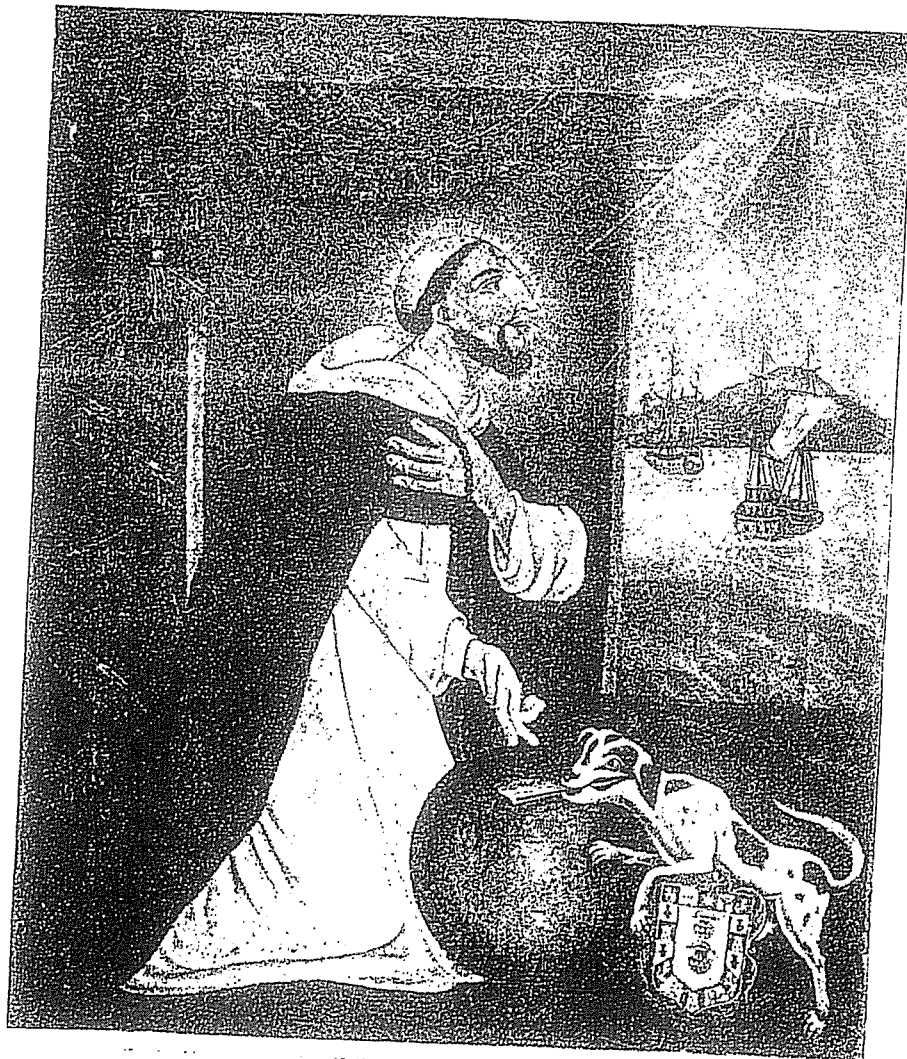
Zbytek kláštera dominikáňů.

Příloha č. 5

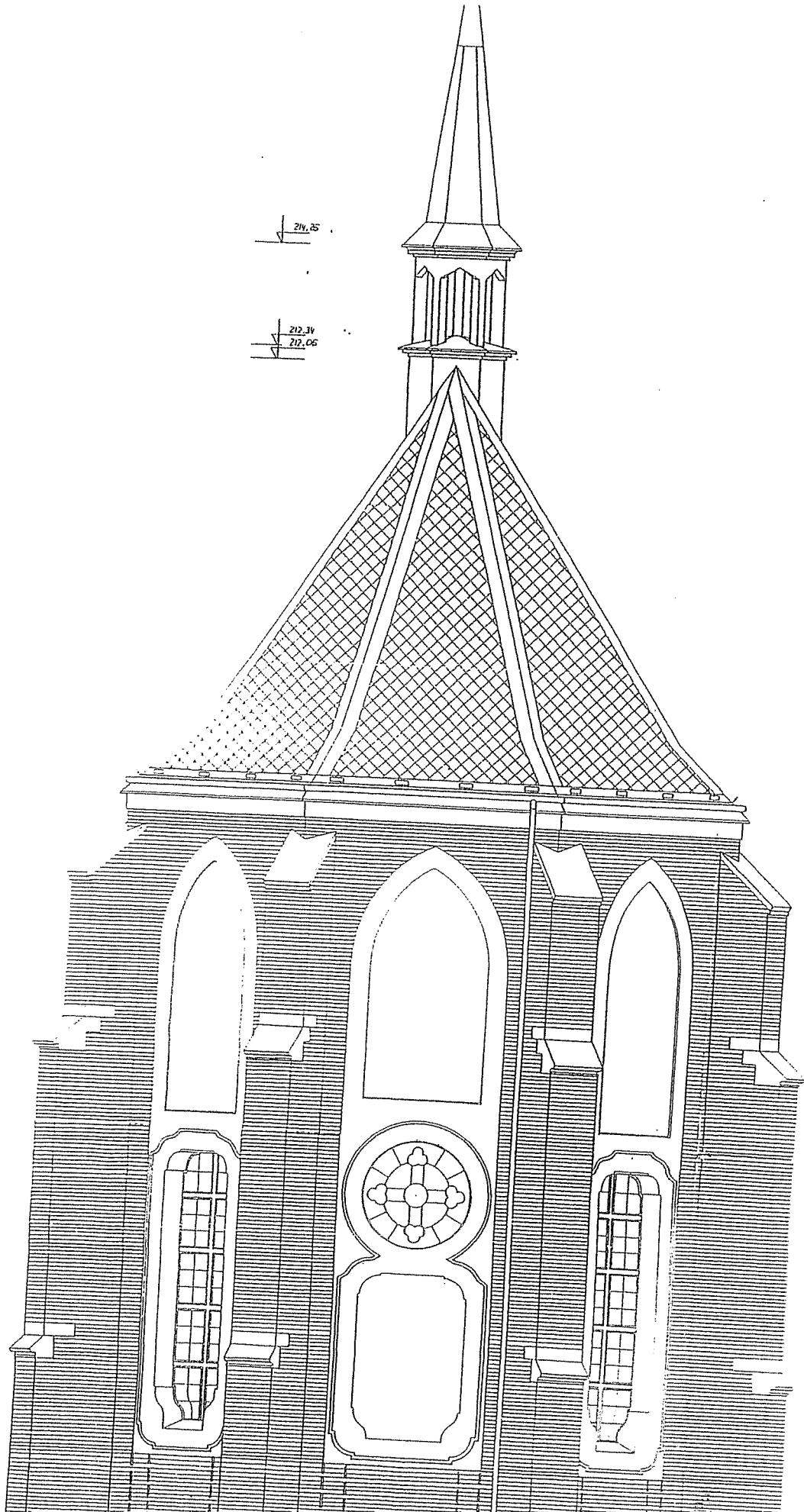

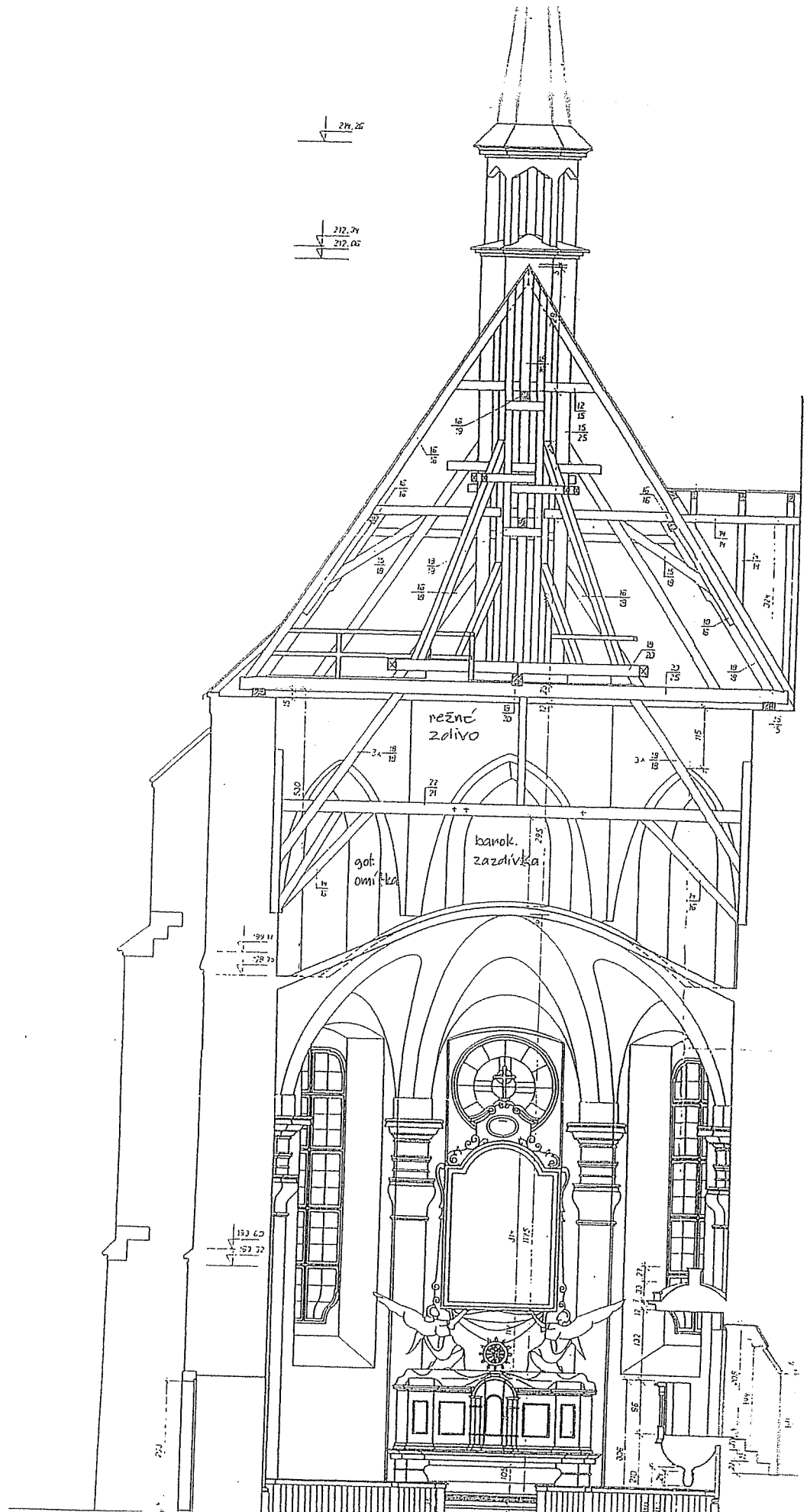

Nymburk.

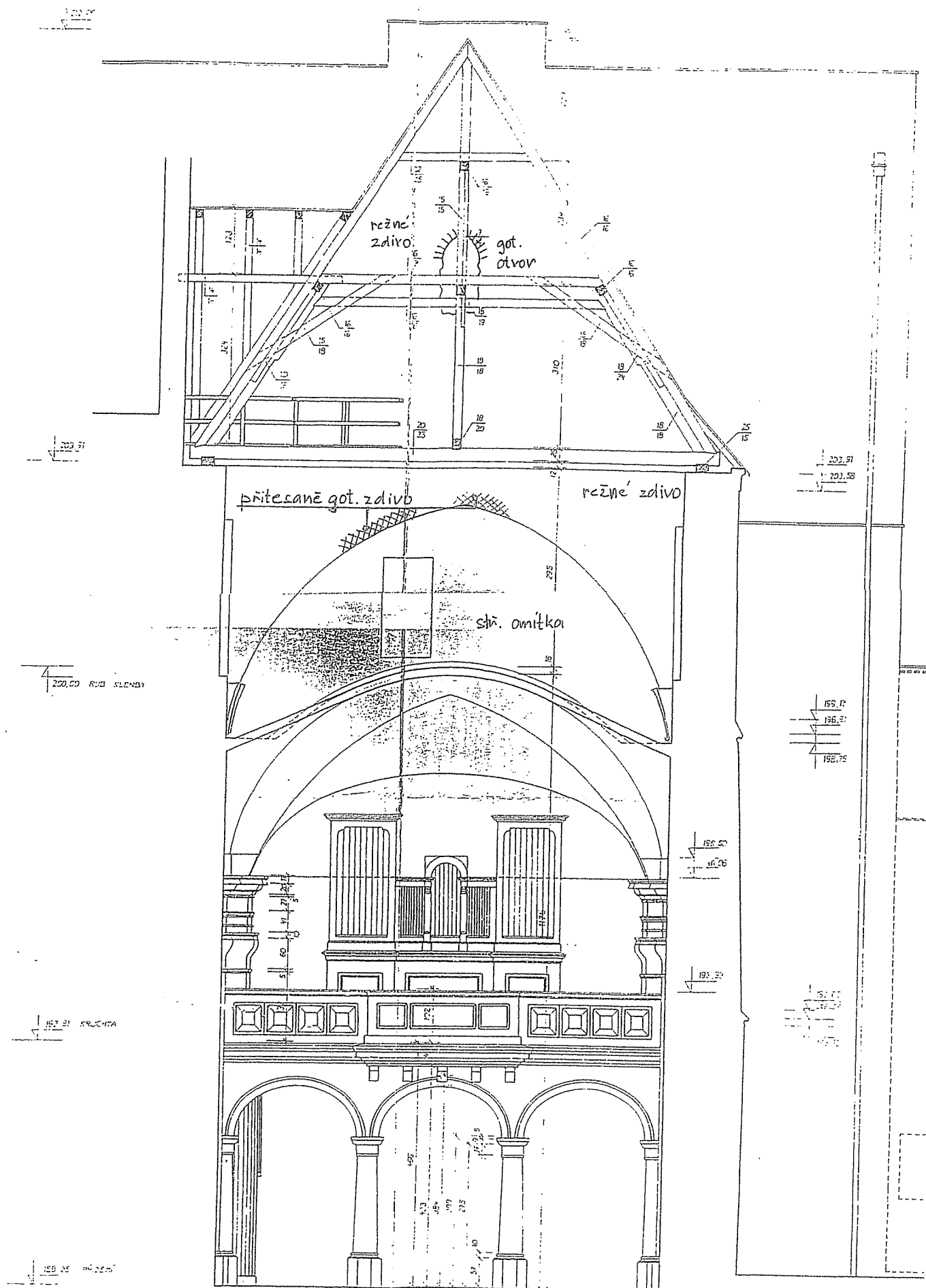
Obraz z býv. kláštera.

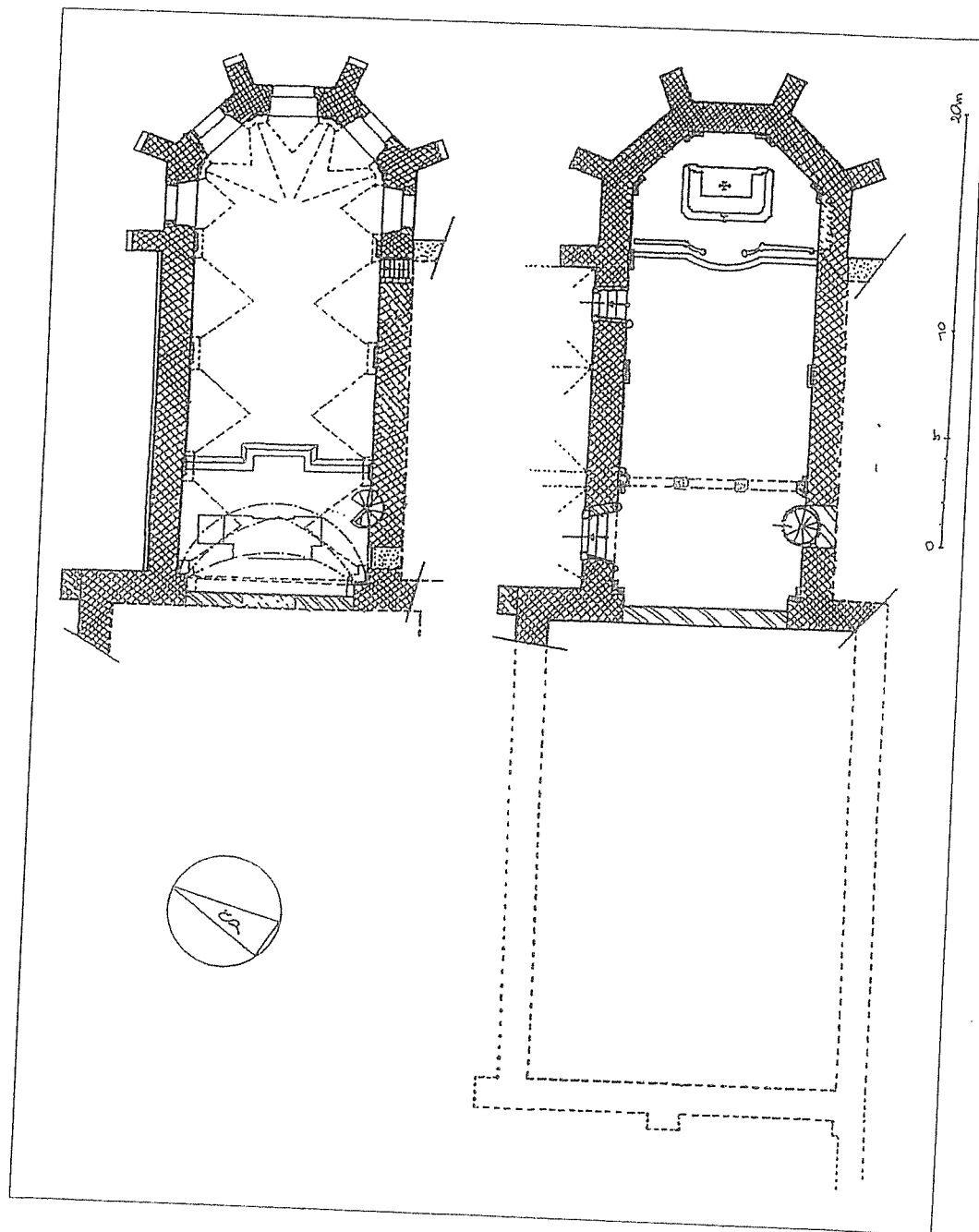
Príloha č. 8

Příloha č. 9

Příloha č. 10

Příloha č. 11

Příloha č. 12

Příloha č. 13

